

LETA YA MAINE

**MOTO YA LIBOTA AZALI MOBATELI YA MWANA
MIBEKO YA KOZWA LICENCE**

**10-148 CODE YA MIBEKO YA MAINE
MOKAPO 33**

**Departema ya Maine ya Kolongono mpe ya Kosunga Bato
Biro ya Lisungi ya Bana mpe Mabota
Statio ya Ndako ya Leta 11
Augusta, Maine 04333-0111**

Mokolo ya Kobanda:

**Eteni ya Misala ya Mibeko ya Ntango Nyonso
Mai 27, 2021
Biteni ya Monene ya Mibeko
Mai 27, 2022**

MITO YA MAKAMBO

SEKTIO 1. LISAKOLI YA MOKANO MPE BANDIMBOLA	1
A. Lisakoli ya mokano	1
B. Bandimbola	1
SEKTIO 2. MIBEKO MPE NZELA YA KOLANDA MPONA KOZWA LICENCE	6
A. Kozwa licence	6
B. Makoki ya motyeli mikanda	6
C. Aplikatio	7
D. Esosolami mobimba ya mozindo ya lobi	8
E. Bolongoli mibeko	8
F. Lolenge mpe mitindo ya licence	8
G. Administratio	9
SEKTIO 3. TALO	13
A. Talo	13
B. Mbongwana ya licence	13
SEKTIO 4. ETALELO MPE ELANDELO	14
A. Bitalelo	14
B. Lotomo ya kokota	14
C. Biteni ya etalelo	14
D. Lapolo ya etalelo	14
E. Bilandelo	15
SEKTIO 5. GESTIO MPE KOBOMBA MIKANDA	16
A. Gestio ya mikanda	16
B. Lokuta na mikanda	16
C. Etalelo ya mikanda	16
D. Mikanda ya mwana	16
E. Mikanda ya basali	18
F. Bato ya ndako	18
G. Mikanda ya kozala ya koleka	18
H. Kozala bomoko na code	18
SEKTIO 6. NINI ESENGELI MPONA LAPOLO	19
A. Kombongwana mosali	19
B. Lapolo esengeli soki emonani lokola mwana azali kati ya monyokoli mpe/to bosundelo	19
C. Kofunda na Departema komela mai ya mabe	19
D. Kopesa lapolo ya panne ya plomberie	19
E. Kofunda makambo ya kobuka mibeko	19
F. Makambo misusu	20
G. Makambo ya kosala oyo Departema ekomi na lapolo	20
SEKTIO 7. RATIO YA MOSALI-NA-MWANA, EKENGELI, MPE MAKOKI	21
A. Bana nse ya mibu ya bamposo motoba	21
B. Bana ya basungi mpe bato ya basali	21
C. Ratio ya mosali-na-mwana	21

D. Ekengelo.....	22
E. Ebongiseli ntango ya mbalakata.....	22
F. Makoki ya bato ya mosala.....	22
SEKTIO 8.FOMATIO.....	24
A. Fomatio ya koyeba mosala.....	24
B. Fomatio ezali kosalema.....	24
SEKTIO 9.LITAMBWISI YA MWANA.....	26
A. Lolenge ya malamumu ya kotambwisa mwana.....	26
B. Kolandela malamumu mpe ntango nyonso mibeko ya program.....	26
C. Lolenge ya kolendisa litambwisi.....	26
D. Makambo ya mabe ya kosala.....	26
SEKTIO 10. LOTOMO YA BANA MPE YA BABOTI.....	28
A. Lotomo ya bana.....	28
B. Lotomo ya baboti mpe ya babateli bana mpona bana oyo bazali na bobateli ya Mosali.....	28
SEKTIO 11. KOFUNDA MONYOKOLI TO BOSUNDELO YA BANA.....	29
A. Lisengeli ya kofunda monyokoli to bonsundelo ya Mwana.....	29
B. Lisengeli ya mosali ya kofunda makambo.....	29
C. Makomi ya mibeko epesami.....	29
D. Limero ya kobenga ezala.....	29
SEKTIO 12. KOLONGONO MPE LEPITAL.....	30
A. Kopesa vaccin.....	30
B. Lisengeli ya esosolami.....	30
C. Kotala monganga mpona kolongono ya nzoto.....	30
D. Etalelo ya Kolongono.....	31
E. Kozongisa bana nsima ya kobela.....	31
F. Kobela, komona mpasi, mpe aksida.....	31
G. Lisalisi ya Liboso.....	31
H. Kopesa nkisi.....	31
I. Kosokola maboko.....	32
J. Kosukisa kozwa bamaladi ewuti na makila to bamai ya nzoto.....	32
K. Lisalisi ya mbalakata.....	32
SEKTIO 13. KOMELA MAI MPE PLOMBERIE.....	33
A. Komela mai.....	33
B. Kosala batest mbula nyonso mpona Basali bazali na mabulu ya mai.....	33
C. Batest ya bambula mitano mpona mabulu ya mai.....	33
D. Bondimi ya mai ya milangi.....	33
E. Mai mpe libulu ya tufi.....	33
SEKTIO 14. EZALELO MPE LIBATELI.....	34
A. Bisika ya bozalani mpe pene na yango.....	34
B. Ngonga ya kosakana libanda mpe kosala makambo kati ya ndako.....	35
C. Ndelo malamumu ya kubele.....	35
D. Monoxyde ya carbone.....	36
E. Komata ya temperature.....	36

F. Mwinda mpe mopepe.....	36
G. Esika moke ya kosalela.....	36
H. Bisika ya kosakana libanda.....	36
I. Mindoki.....	37
J. Biloko, biloko ya kosakana mpe baekipema.....	37
K. Biloko ya ndako.....	38
L. Bambeto ya bana, matanda mpe bilamba ya mbeto.....	38
M. Bisika ya kosumba.....	39
N. Kolongola kushe/kabike.....	39
O. Banyama ya ndako.....	40
P. Bafomatio ya incendie.....	40
Q. Ebongiseli ya nini kosala.....	41
SEKTIO 15. KONAGER MPE KOSAKANA NA MAI.....	42
A. Mibeko mpe mitindo ya kosala makambo na mai mpe mitindo ya libateli.....	42
B. Ndingisa ya moboti.....	42
C. Bisika ya likolo.....	42
D. Fomatio ya mike na certificat esengeli mpona bosakani ya mai.....	42
E. Bopeto.....	42
F. Kokende pisini.....	43
G. Bafomatio ya kozwa mayele ya nini kosala ngonga ya likambo ya mbalakata.....	43
H. Ratio ya Mosali-na-Mwana ntango ya kosakana na mai.....	43
I. Bapisini.....	43
J. Bapisini ya libanda to bisika misusu ya mai.....	44
K. Bato bayebi konager te.....	44
SEKTIO 16. BILEI MPE BISIKA YA KUKU.....	45
A. Bilei malamumu mpe bamizgueul.....	45
B. Kosokola maboko.....	45
C. Ballergie.....	45
D. Mokumba ya mosali.....	45
E. Kobatela bilei.....	46
F. Kolamba bilei.....	46
G. Baekipema mpe balutu na bankanya.....	46
H. Bisika ya kuku.....	46
SEKTIO 17. TRANSPORT.....	48
A. Makoki ya chauffeur.....	48
B. Ndelo ekoki koleka te na motuka.....	48
C. Libateli na mituka.....	48
D. Kokende mobembo.....	48
SEKTIO 18. BOBATELI YA MWANA BEBE/MWANA MOKE.....	49
A. Mitindo misusu mpona kosalisa bana bebe mpe bana mike.....	49
B. Kolendisamba posa ya bokoli.....	49
C. Koleisa.....	49
D. Kolala/kopema.....	50

SEKTIO 19. BOBATELI YA BUTU	51
A. Mibeko misusu mpona bobateli ya butu.....	51
B. Bobateli ya moko na moko.....	51
C. Bachambre ya kolala to kopema.....	51
D. Bambeto mpe bilamba ya mbeto.....	51
E. Ekengelo ntango ya kolala.....	51
SEKTIO 20. KOLENDISA, KOLANDELA KOKOTISA APLIKATIO MPE KOTELEMELA EKATELI	52
A. Nguya ya bokonsi ya Departema ya kokotisa nini esengeli kolandela.....	52
B. Ebongiseli ya nini kosala.....	52
C. Bosukisi.....	52
D. Licence ezali na mibeko misusu ya kolanda.....	52
E. Kosukisa licence.....	52
F. Kotinda makambo na Biro ya Prokirere Monene.....	53
G. Koboya kopesa licence ya sika.....	53
H. Kobotela.....	53
I. Koboya pendza.....	53
J. Lotomo ya koyeba nini ezangi na makoki ye Mosali.....	53
K. Kontra ya bondimi.....	53
L. Ndelo ya kosuka kotya lisusu aplikatio nsima ya aplikatio baboyi to nsima ya kobotola licence.....	53
M. Aplikatio mosusu mpona licence ya mobimba.....	53
N. Licence mobimba nsima ya kobongisa mabe ezalaki.....	54
O. Lotomo ya kotelemela ekateli.....	54
MASOLO YA MIBEKO	55

10-148 C.M.R. Ch. 33

**Departema ya Kolongono mpe ya Kosunga Bato
Biro ya Lisungi ya Bana mpe Mabota**

MIBEKO YA KOZWA LICENCE Mpona Moto ya Libota Azali Mobateli ya Mwana

---

MALoba YA MOKUSE

Mibeko oyo epesami mpona kolandela makambo ya kozwa licence mpona bato ya mabota oyo bazali babateli ya bana na Leta ya Maine, mpe mpona kobatela kolongono, libateli, mpe bolamu ya bana bazali kosalela.

BOKONZI

Mibeko oyo epezami kati ya bokonzi ya 22 M.R.S. Ch. 1661, 1663, mpe 1673.

MOKOLO YA KOBANDA

Mibeko oyo elongoli ya eteni ya nini kosala ntango nyonso ya 10-144 C.M.R. Ch. 33 Mibeko ya Kozwa Licence Mpona Moto ya Libota Azali Mobateli ya Mwana mpe ekomi esika oyo ya eteni ya nini kosala ntango nyonso mokolo ya Mai 27, 2021.

Mibeko oyo elongoli biteni ya minene ya makambo kati ya 10-144 C.M.R. Ch. 33 Mibeko ya Kozwa Licence Mpona Moto ya Libota Azali Mobateli ya Mwana mpe ekomi esika oyo ya eteni ya nini kosala ntango nyonso mokolo ya Mai 27, 2022.

SEKTIO 1. LISAKOLI YA MOKANO MPE BANDIMBOLA

- A. Lisakoli ya Mokano** Ntina ya mibeko oyo ezali mpona etamboli ya kozwa licence mpona Bato ya Libota Bazali Kobatela Bana. Mibeko oyo epesami na bomoko na 22 M.R.S., Mikapo 1661, 1663 mpe 1673 mpe elimboli nini ya liboso esengeli mpona kozwa licence ya mosala mpona Bato ya Libota Bazali Kobatela Bana. Mibeko esungi misala ya kobatela bana oyo ezali kokokisa bamposa ya psikoloji mpr ya kokola ya bana, kasi mpe ezali kopesa libateli, kolongono malamumu mpe esika ya malamumu ya kozala.
- B. Bandimbola.** Lokola esalemi kati na mibeko oyo, kasi soki elobami ndenge mosusu te, maloba oyo elingi nde koloba boye:
1. **Monyokoli to Bosundelo** elingi koloba likama na kolongono ya Mwana to bolamu na ye ya nzoto, makanisi to mpasi ya motema, kosangiza nzoto na ye na makasi, kopima ye oyo ezali ntina mpona bamposa na ye to kozanga kobatela ye, na moto oyo azali na mokumba ya Mwana.
  2. **Aksida** elingi koloba libaku mabe oyo ekoki komonisa mpasi to elakisi ete ekoki kopusa makambo ya mpasi (pota, komilya na banyama mike, mpota na mabolongo, kopesa lisalisi ya liboso. etc).
  3. **Mokolo** elingi koloba moto oyo azali na mibu 18 to koleka.
  4. **Motyeli Mikanda** elingi koloba moto nyonso azali kokotisa mikanda mpona kozwa licence kati ya Mibeko oyo.
  5. **Motango ya Prezence** elingi koloba tanga ya bankombo ya Bana oyo bazali wana mikolo nyonso
  6. **Bacontaminan-Bio** ezali banyama mike (lekola babakteri, bankasa, bavirisi) to bamayi na bango oyo ekoki kosala banyama misusu mabe to kolongono ya bato soki balei to bameli yango, to soki ekoti kati ya nzoto.
  7. **Maitre-Nager azali na Certificat** elingi koloba moto oyo azali na mikanda ya kosauver bomoi ya bato lolenge balakisaki ye na bisika ya bato bayebi makambo ya kosauver bomoi ya bato mpe nsima ya koyekola yango bapesaki ye mokanda elakesi ete ye azalaki na makoki ya kozala maitre-nager.
  8. **Mwana to Bana** elingi koloba moto to bato oyo bazali na mibu nse ya 13.
  9. **Bopeto** elingi koloba kolongola mbindo, putulu, mpe mai ya nzoto na kokwaka mpe kosokola na sabuni mpe kopetola na mai.
  10. **Kontra ya Bondimi** elingi koloba makomi oyo endimboli na mibeko mpona Mosali alanda mibeko epesami mpona kobomba licence.
  11. **Mikolo** elingi koloba mikolo ya sanza, kasi elingi koloba likambo mosusu soki elobelami ete ezali yango te.
  12. **Departema** elingi koloba esika ya Kopesa Licence ya Bobateli ya Bana kati na Departema ya Kolongono mpe ya Kosunga Bato mpe ezali na mokumba ya kosala bitalelo mpe kopesa balicence, bongo nde, kasi te soki endimbolami ndenge mosusu kati na mibeko oyo.
  13. **Ekokani na Departema** elingi koloba makambo ezali kosalema, ezalelo, biloko ya mosala, masolo, to likambo nyonso ezali kosalema mpona bobateli ya bomoto ya nzoto ya Mwana, motema, bisika, mpe bamposa ya mayele ya Bana na Bobateli.

14. **Disiplini** elingi koloba koteya Bana nini esengelami, nzela, mpe bondimi, mpona komibatela, koyeba kososola makambo, mpe kozala na disiplini ya bomoto.
15. **Moto ya Libota azali Mobateli ya Mwana** elingi koloba moto oyo azali kopesa bobateli ya mwana na ndako na ye ntango nyonso, mpona Bana 3 to 12 ya mibu nse ya 13 oyo bazali Bana ya Basali te to bazali te kofanda na ndako ya Mosali.
16. **Emoneli ya Bolukiluki** elingi koloba liloba oyo Mosali ya Elandelo ya Lipanda alobi kati ya bilembeteli oyo ye amoni na nzela ya elandelo na ye mpona kosunga ekateli oyo moto ya mokumba ya Bana azali na yango, mpona kolobela makambo ya bilembeteli ya, monyokoli to bosundelo ya Bana.
17. **Kokende Mobembo** elingi koloba kokenda kosana libanda ya bisika ya Basali.
18. **Biloko ya Likama Mabe** elingi koloba eloko nyonso (ya biologie, ya chimie, ya radiologie, mpe/to ya misomiso), oyo emonani ete ezali na makoki ya komonisa bato to banyama mabe, to ezalelo, soki ezali pene to soki bato bazali kosalela yango moko .
19. **Moto ya Ndako** elingi koloba moto nyonso oyo azali kofanda na ndako ya Motyeli mikanda to ya Mosali.
20. **Likama ya Mbalakata** elingi koloba ngonga mosali akoki te kolandela mibeko ekomami na basektio oyo yango nde efungoli nzela mpona likama, mabe, to mabe ya Bana mpe likama ya mbalakata to mabe ezali naino soki likambo ya ebongiseli ya nini kosala ezwami te.
21. **Bobebisi ya Mbalakata** elingi koloba ngonga oyo mosali akokani te na moko to mingi ya mibeko ekomami na sektio oyo mpe yango efungoli nzela, to ekoki kofungola nzela mpona, mabe ya monene, kufa ya Bana, yango nde ezali naino likama ya mbalaka to oyo ekoki kofungola nzela mpona mabe ya monene to kufa ya Mwana soki likambo ya ebongiseli ya nini kosala ezwami te.
22. **Aksida moke** elingi koloba likambo oyo esalemi kasi esuki te na kozwa kanda makasi, to kofunda mosali oyo azali kosala makambo ya mabe, to makambo ya mabe ya kosangisa Bana nzoto, to likambo mosusu esalemi oyo bayebaki te ekosalema, elandelo ya mbongwana na bizaleli, to soki Mwana aponi kofunda monyokoli to bosundelo ya baboti na ye.
23. **Mwana bebe** elingi koloba Mwana oyo azali na mposo motoba ti basanza 12 ya mbula.
24. **Elandelo** elingi koloba lolenge ya kosala bainterview, kokoma bisosolami, mpe kososola nini ezali kosalema mpona kolakisa soki Monyokoli mpe/to Bosundelo ya Bana mpe/to kobuka ya mibeko ezali kosalema kati na mibeko oyo.
25. **Mobateli Andimami na Leta** elingi koloba moto to esika moko oyo leta endimi asala mosala ya Bana. Ntina ya mibeko oyo, Moboti ezali mpe moto oyo azali na Bobateli Endimami na Leta.
26. **Licence** elingi koloba bopesi makoki, ata na ngonga mokuse, moke, to na mibeko misusu ya kolandela, to na mobimba, yango epesami na Departema oyo ezali kopesa Mosali nguya ya kosala mosala. Ntina ya mibeko oyo, licence elingi koloba “certificat” na 22 MRS §8301-A.
27. **Makoki ya Licence** elingi koloba motango mpe bambula ya Bana oyo bakoki kozala na bisika ya bobateli na ngonga moko lokola ekomami na licence.
28. **Lisenge-Esengelami te** elingi koloba moto oyo azali kopesa bobateli mpona bana mibale oyo bazali bana ya mosali te to bazali te kofanda na ndako ya mosali, ata mokolo moko te. Mpona Licence esengama te, esengeli mosali azala bomoko na 22 M.R.S. §8302-B.

29. **Ekangeli** elingi koloba fungola ezali na code to ndenge mosusu mpona kokanga to kobatela bitanda oyo ezali na bankisi, biloko ya kosokola ndako, mpe bankisi misusu ya likama, mpe mikanda ya ntina makasi.
30. **Konfinema** elingi koloba komikanga, to kobombana kati ya ndako ya mosali soki ezali malamau te kozala libanda ngonga ya likambo ya mbalakata.
31. **Mosali Lapolo Esengelami** elingi koloba moto oyo tribinal elobi akoki kofunda makambo ya monyokoli to bonsundelo ya Mwana.
32. **Nkisi** elingi koloba nkisi oyo monganga ya kolongono apesi na Mwana to bankisi misusu oyo epesami kaka boye.
33. **Bozalani ya Mai** elingi koloba bisika lekola mbu, etima, liziba, ebale esika ya kobomba mai to esika ya kosakana na mai.
34. **Bobateli ya Mpokwa** elingi koloba lifuti ya bobateli ya bana na bangonga ya 12 a.m (minuit) to 6a.m. (ya tongo).
35. **Moto ayebi te konager** elingi koloba Mosali to Mwana oyo ayebi te konager na hauteur ya 25 metele soki azali konager na libumu, hauteur ya 25 metele soki azali konager na mokongo, mpe kobeta mayi mpona minite 1.
36. **Unite ya Elandelo Libanda ya Ndako (OOH)** elingi koloba unite oyo ezali na mokumba ya kosala balapolo ya elandelo mpona komona makambo ya monyokoli to bosundelo ya Mwana na ba(mo)to ya bobateli to na esika bazali na licence ya mosala na bomoko na 22 M.R.S. §§ 8351-8358.
37. **Moboti** elingi koloka moto aboti to azwi mokumba ya Mwana lokola tata, mama. Ntina ya mibeko oyo, Moboti ezali mpe moto oyo azali na Bobateli Endimami na Leta.
38. **Ebongiseli ya Nini kosala** elingi koloba makambo ya ebongiseli oyo Mosali akomi na bomoko na Departema na ngonga ya etalelo to makomi ya ebongiseli oyo Mosali akomi mpe apesi na Departema. Ebongiseli ya nini Kosala ekoki kozala kokoma mibeko, lolenge ya kosala makambo, bongwana ya makambo esengeli Mosali abongisa mpona kozala bomoko na nini esengeli. Ebongiseli ya nini Kosala ezali mpe na ngonga epasami ya ntango nini esengeli mpona mosali azala bomoko na nini esengeli.
39. **Bisika** elingi koloba bandako nyonso mpe esuki te na, mabele, banzela, to batima nyonso oyo mosali azali kofanda, ata soki ezali esika na ye moko to ya ye te, ata ete na esika wana Bana bazali te na nyonso esengeli.
40. **Mwana ya Zardin** elingi koloba Mwana ya mbula misato ti mitano.
41. **Mosali** elingi koloba Moto ya Libota oyo azali Mobateli ya Mwana.
42. **Mokanda ya Makoki ya Mosali** elingi koloba mokanda oyo Departema etindi moto oyo azali kati ya esosolami ya mobimba ya lobi mpe lapolo emoni lolenge ya makoki na ye kasi ata te likambo moko ya mabe to likambo moko ya sekele ya bomoi na ye.
43. **Orientatio** elingi koloba fomatio to kotanga esengeli liboso moto akokana mpona kosala mosala.

- 44. Kobandela Kobuka Mibeko** elingi koloba kobuka mibeko oyo ezali kati ya makoki ya kozwa licence ya maloba oyo program etangaki.
- 45. Kopema** elingi koloba kimya na bangonga epesami te. Oyo ekoki kozala bangonga ya kotanga, ya kolala mwa moke to ngonga nyonso ya kimya to kosala makambo ya kimya na Bana ya bambula na mbula
- 46. Likama** elingi koloba bokokani ya likambo ya mabe oyo ekoki kosalema na Mwana, mpota, monyokoli mpe/to bosundelo nsima ya makambo mpe/to banzela Mwana aleka na bomoi na ye.
- 47. Mwana ya Mbula ya Kelasi** elingi koloba Mwana oyo aza na mibu mitano kasi azali nse ya mibu 13.
- 48. Mpasi Monene** elingi koloba:
- a. Mpasi to kobela oyo esengeli kobenga mongana to basali misusu ya kolongono ya nzoto, kasi esuki kaka na wana te, to mpe, lepital mpona likambo ya mbalakata mpe/to kokotisa moto lepital, ata mpe na likambo oyo ezalaki aksida ya transport ya kokende to kowuta esika ya maseno; to
  - b. Kobela nyonso ekoki komonana, lokola elimbolami na Departema na <https://www.maine.gov/dhhs/mecdc/infectious-disease/epi/disease-reporting/documents/notifiable-conditions-2-17-2021.pdf>.
- 49. Esika ya Kobatama** elingi koloba kotikala kati ya ndako ya Mosali ntango ya makambo ya mbalakata, soki elakisi ete ezali malamau te kozala libanda.
- 50. Mosali** elingi koloba moto oyo azali te ya libota ya bana nyonso oyo bazali kozwa lisungi ya bobateli na ye moto azali Mosali oyo esengeli kofuta (mpe bato oyo bazali kosala mosala ya linpanda) misala na ye ya bobateli to ekengelo ya Bana to ntango mosusu bazali kokengela Bana bango moko.
- 51. Mokanda ya Makoki ya Mosali** elingi koloba mokanda oyo Departema epesi moto oyo esengeli asala esosolami ya lobi (mpe Bato ya Ndako, mibu 18 mpe koleka) oyo bamonani na makoki, kasi naino basosolami te, mpe yango ezali kopesa maloba ya lolenge moto akoki kotelemela ekateli oyo ekozwama.
- 52. Pisini** elingi koloba esika ya libulu oyo ezali libanda ya ndako mpe ezali na mai, mpona bato Banager to kosala makambo misusu ya sport, mpe mozindo na yango eleki bacentimetre ntuku mibale te (24”).
- 53. Mwana moke** elingi koloba Mwana ya mbula ya basanza 13 to ya basanza 36.
- 54. Nkisi ya Toxic** elingi koloba nkisi nyonso oyo ezali mabe na ezalelo ya esika bato bazali kofanda mpe na kolongono ya bato soki bameli yango, to ekoti nzoto to mposo ya nzoto, lekola kasi esuki te na masanga, bankisi ya kosokola ndako, nkisi ya koboma banyama mpe bamai ya kopetola.
- 55. Bobateli ya Likama ya Mokili Mobimba** elingi koloba lolenge nini kolandela makambo ya infection mpona kosalisa makambo ya makila mpe bamayi ya nzoto ya bato lokola ya bato bazali kobela SIDA, HBV mpe bamaladi misusu ya makila.
- 56. Balongoli Mibeko** elingi koloba ndingisa epesami na Departema mpona kobongwana mibeko epesami.

- 57. Pisini ya Libulu** elingi koloba ete mai eleki te ndelo ya 24 metele mpe mozindo na yango eleki 4 diametre te. Pisini oyo esengeli te kozala na nkisi ya kosokola yango mpe esengeli te kozala na mai oyo esokolami.
- 58. Moto ya Kolandela Libateli ya Mai na Pisini ya Plastiki** elingi koloba moto oyo azali mokolo mpe ayebani na makambo ya Lisalisi ya Liboso mpe azali na certificat ya CPR mpe ayebi kozwa mokumba ya Bana na pisini ya plastiki lokola elimbolami awa na likolo.
- 59. Maseno ya Mai** elingi koloba kosakana na bapisini, bapisini ya libulu oyo ezali to ezali te na glissades, mpe bisika nyonso ya kosakana oyo ezali na mai lokola liziba, ebale, mpe mbu, kasi maseno ya mai ya mesa te to ya eloko ya kosopa mai na zardin.
- 60. Moto ya Kolandela Libateli ya Mayi** elingi koloba moto oyo bapesi mokumba ya kolandela Bana oyo bazali kosakana na mayi mpe moto yango azali na mikanda endimami na Departema ete ye aleki na kelasi ya koyeba makambo ya libateli ya mayi mpe fomatio ya kosekwisa bato oyo bayebi te konager, mpe ye asali yango kati ya mibu misato eleki.

SEKTIO 2. MIBEKO MPE NZELA YA KOLANDA MPONA KOZWA LICENCE**A. Kozwa Licence**

1. Moto moko te akoki kopesa bobateli ya mwana mpona bana mibale (2) oyo bazali bana ya Mosali te, to oyo bazali te kofanda na ndako na ye, soki moto wana azali te na licente oyo epesami na nguya ya Departema, mpe yango endimi mosala wana esalema, na bomoko na 22 M.R.S. §8301-A (3).
2. Esengeli Mosali azala na makomi yango, esika ekoki komonana polele na moto nyonso soki azali na Bisaka wana:
  - a. Licence ya sika oyo Departema epesi;
  - b. Maloba ya nsuka oyo ebimaki na elandelo, oyo elakisi likambo oyo ebuki mibeko;
  - c. Likambo nyonso ya kosala, mpe Ebongiseli ya Nini Kosala to Licence oyo epesami kasi esengeli kolanda mibeko misusu mpona kobomba yango; mpe
  - d. Maloba nyonso oyo ewuti na Departema, kasi esuki te na maloba ya kosala test ya mayi to ya makama misusu ya kubele.
3. Departema ekolakisi polele balapolo ya etalelo na siteweb esika moto nyonso na mboka akoki komona yango, ekozala wana mpona bambula misato.
4. Balicence ezali kaka mpona esika oyo epesami. Soki Mosali akomi na esika mosusu kati ya mboka, esengeli kosenga licence ya sika liboso ya kobanda mosala.
  - a. Licence ekoki te kowuta na Mosali moko mpe ekeyi na Mosali mosusu, kowuta esika moko kokende esika mosusu, to kowuta ndako moko kokende ndako mosuus.
  - b. Soki likama ekoyi, lekola incendie, oyo ebebisi esika ya kofanda mpe bato bakoki lisusu kofanda kuna te, Mosali akoki kolandela kosunga bato na esika mosusu endimami na Departema, na bomoko na Ebongiseli ya Mbalakata ya Departema ya Kolongono mpe ya Kosunga Bato, Versio 1.3, Novembre 6, 2018.
  - c. Esengeli mpe Biro ya Komisaire ya Incendie to departema ya bato ya koboma Incendie na mboka bandima esika wana ya sika liboso ya kobanda kosala mosala ya kobatela bana.
5. Mosali moko te akoki kozala na Bana ya motango eleki oyo esengeli na Ndelo ya Licence. Esengeli Mosali abatela kaka Bana ya bambula oyo esengeli na licence oyo azali na yango mpe azala na motango ya malamumu ya ratio ya Mosali-na-Mwana mpona bamibu wana.
  - a. Mbongwana na makambo ya makoki ya mosali ya kozala na Bana to mbula ya bana ekoki kosalema esengeli te koyebisa Departema, mpe soki ntina emonani, na bondimi ya ekipi ya Komisaire ya Koboma Incendie.
  - b. Bakoki kombongwana licence mpona komatisa to kokitisa motango ya Bana to kombongwana bambula ya Bana oyo bakoki kozala na bobateli ya Mosali.
6. Babatima na Bisika ya ndako ya motyeli mokanda bakoki mpe kozwa Licence ya Bobateli ya Libota.

- B. Makoki ya Motyeli Mikanda.** Esengeli Motyeli Mikanda alakisa mposa mpe makoki na ye ya kosala mosala ya Bobateli ya Libota na bososoli ya makasi, bolingo ya kotya liboso bamposa ya Bana mpe mposa ya kolandela mpe kokokana na mibeko mpe lotomo nyonso ezali.

C. Aplikatio

1. Kotya mikanda mpona kosenga licence moko esengeli esalema na Departema ya Maine ya Kolongono mpe ya Kosunga Bato, na mikanda oyo Departema ezali kopesa, mpe esengeli kofuta talo basengi na Sectio 3 ya Mibeko oyo.
  - a. Esengeli kofuta mbongo mbala moko na Tresor, Leta ya Maine, mpe nsima ya kofuta bokoki te kosenga bazongisa mbongo yango.
  - b. Baplikation oyo eloko moto te esalemi nsima ya kokotisa yango ekobwakama nsima ya mikolo ntuku motoba (60).
  - c. Esengeli kozala na licence liboso Mosali abanda mosala ya bobateli ya Bana.
2. Kati ya mikolo ntuku motoba (60) liboso ya mokolo ya nsuka ya licence ya kosala mosala, esengeli ete Mosali akotisa mikanda mpona aplikatio ya sika mpe afuta mbongo mpona Departema epesa mokanda esengeli, mpe maloba to makambo nyonso esengeli. Ezali nde mokumba ya Mosali ya kosala ete aplikation ya sika ekota na ngonga malamumu.
3. Nsima ya kozwa mikanda ya aplikatio mpe kosola makambo oyo ezali bomoko na mibeko, Departema ekopesa licence ya sika mpona bambula mibale (2), kasi ekopesa yango te soki emoni ete ezali na makambo elakisi ete esengeli kopima licence na aplikatio wana to esengeli kopesa licence kaka mpona mwa ngonga moke to kopesa licence ezali na mibeko misusu.
4. Soki mikanda ekotisami na ngonga malamumu mpona kozwa licence ya sika, licence oyo ezali wana ekoki kotikala ti mokolo oyo ekateli ya licence ya sika ekopesama.
5. Esengeli Motyeli mikanda asala bafomatyo nyonso oyo Departema amoni ete ezali malamumu kolanda lokola elobami na sektio 8 ya mibeko oyo liboso ya kopesa licence.
6. Licence ekopesama te soki Motyeli mikanda azali na licence ya lisungi ya ndako ya bobateli liboso ya bondimi ya Departema.
7. Esengeli koyebisa Departema soki balicence misusu mpona kosala mobongo ezali na ndako ntango ya kokotisa aplikatio oyo, to liboso ya kobanda mobongo.
8. Esengeli Mosali akokana na nyonso Biro ya Komisaire ya Incendie esengi, mpe Departema ya Libateli ya Bato.
  - a. Esengeli Departema ezwa makomi ya maloba, ebakisama mpe na maloba ya kati ya mbula ewuti na Biro ya Komisaire ya Incendie, oyo elobi polele ete Mosali oyo esengeli alandi mintindo nyonso ya Komisaire ya Libateli ya Bato oyo ya mibeko ya incendie.
  - b. Ata licence moko te ekopesama na Mosali soki aleki te etalelo ya libateli ya incendie.
  - c. Esengeli ete Mosali azwa bondimi ya Departema ya Libateli ya Bato ya Maine, Biro ya Komisaire ya Incendie to biro bamoni ekoki kozwa nguya ya mokumba oyo, mpe eloba polele bisika oyo bobateli ya mwana ekoki kopesama (nse ya ndako, bachambre kati ya ndako, to deuxieme etage to koleka, mpe nsuka ya mibu Bana oyo bakoki kobatama bisika yango).
  - d. Esengeli kosala etalelo mosusu ya incendie soki babongwani system ya kozwa moto na ndako, soki mpe mbongwana ya monene esalemi na Bisika ya ndako, mpe liboso ya kokota Bisika ya

ndako ya sika. Mosali azali na mokumba ya koyebisa Departema bongwana nyonso oyo ekosalema mpe ekopusa kosenga kosala etalelo, esengeli eyebisa yango kati na mikolo 10 liboso bongwana yango esalema.

9. Esengeli Mosali alanda mpe azala ntango nyonso na bomoko na mbongwana ya mibeko, bosukisi, to makambo misusu oyo ekowuta na Departema ya Libateli ya Bato ya Maine, Biro ya Komisaire ya Incendie to biro bamoni ekoki kozwa mokumba yango na Ebongiseli ya Kobongwana makambo oyo ekolembisa etalelo ya libateli na ngonga oyo epesami.
10. Esengeli Mosali azala na makomi ya bondimi ya mokolo lopango mpona bisika nyonso azali kofutela to kosalela lekola Moto ya Libota azali Mobateli ya Mwana.

D. Mobimba ya Esosolami ya Lobi. Esengeli Basali me Bato ya Ndako oyo bazali na mibu 18 to koleka balanda mibeko esengeli na 10-148 C.M.R Ch. 34. Mibeko ya Kozwa Licence Kati ya Esosolami ya Lobi ya Mobateli ya Bana.

1. Ntango makambo oyo emonami elakisi ete ezali bomoko te na makambo oyo emonani na mikanda ya esosolami ya lobi ya Mosali to ya Moto ya Ndako to soki Mosali to Moto ya Ndako akokani te mpona ye aboyi kosala esosolami ya lobi to soki alobi lokuta na mikanda apesi mpona esosolami ya lobi, Motyeli mikanda wana akozwa licence te.
2. Ata Mosali moko te akoki kopesa mosala na Mosali oyo azangi Mokanda ya Makoki ya Mosala, oyo elakisi ete Mosali yakokani na mosala wana, mpe akoki te kondima moto nyonso oyo azangi makoki kati na mibeko oyo azala pene ya Mwana oyo azali na bobateli ya Mosali.

E. Bolongoli Mibeko. Departema ekoki kolongola mibeko to kombongwana mibeko oyo ezali, kasi te soki epesami na Mibeko ya Leta ya Maine, lokola elobelami na Sektio 20 ya mibeko oyo.

F. Lolenge mpe mitindo ya licence. Esengeli ete Lolenge mpe mitindo ya licence oyo epesami na Departema elandana na makambo epesami na mibeko oyo.

1. Licence ya mwa ngonga mokuse ekopesama na Departema na motyeli mikanda oyo alandi mitindo nyonso, na bomoko na 22 M.R.S. §7802(A):
  - a. Naino te azala na mosala lekola Moto ya Libota azali Mobateli ya Mwana na Maine, to akomi kofanda esika mosusu, to akangi program mpe azali kofungola mosusu;
  - b. Alandeli mibeko mpe biyangeli nyonso mpona kozala na licence; mpe
  - c. Alakisi makoki ya kolandela mibeko mpe mitindo nyonso ya kati ya licence.
  - d. Makomi ya Licence ya mwa ngonga mokuse epesami mpona basanza misato (3) kasi koleka te basanza zomi na mibale 12.
2. Departema ekopesa motyeli mikanda licence ya mobimba soki alandi mibeko oyo epesami awa. Bakopesa licence ya mobimba mpona bambula mibale (2).
3. Mpona licence oyo ezali na mibeko misusu esengeli kolanda, Departema ekopesa yango ntango bakomona ete Mosali akoki te kolanda mibeko mpe mitindo nyonso esengeli. Esengeli ete licence oyo ezali na mibeko misusu esalema mpe mokolo na yango ya nsuka.
  - a. Bakopesa licence oyo ezali na mibeko misusu ya kolanda mpona basanza zomi na mibale (12), to ngonga oyo etikali na licence ya mobimba, Departema moto ekomona nzela nini kozwa kati ya kososola makambo ya kobuka mibeko kati ya Ebongiseli ya Nini Kosala.

4. Soki Mosali oyo azali na licence alingi kolongola esika azali kofanda mpe akende esika mosusu, esengeli Mosali akotisa lisusu mikanda mpona kozwa Licence ya sika na esika ya sika ya kofanda. Departema ekoki kopesa licence ya mwa ngonga mokuse mpona esika ya sika ya kofanda soki:
  - a. Kolanda mibeki nyonso esengeli ezali kosalema, ata soki etalelo esalemi te to makambo misusu oyo esengeli biro ya leta esala to babiro misusu basala lokola elobelami awa na mitindo; mpe
  - b. Motyeli mikanda afandi malamumu mpe alandeli ngonga ya kosala makambo lekola esengeli mpe abebisi te ngonga ya babiro misusu ya leta ata ete soki babiro misusu ya misala oyo.
  - c. Bakopesa licence ya mwa ngonga mokuse kasi ekoleka te basanza motoba.

G. Administratio

1. Esengeli ete Mosali azala na mikanda ya mibeko ya kolanda na Bisika ya ndako mpe akabola yango na moto nyonso soki basengi yango.
2. Esengeli Mosali andima ete Baboti/babateli ya Mwana bakoka koyaka komona Mwana ntango nyonso soki balingi, mpe balanda program ntango nyonso Mwana azali wana mpe bango mpe bakoka kosala makambo ya program na Bana soki balingi.
  - a. Esengeli ete Mosali ayebisa baboti/babateli ya Mwana makambo etali Mwana ntango na ntango mpona kosolola makambo ya mbula mpe bokoli ya Mwana.
  - b. Esengeli Mosali ayebisa baboti/babateli ya Mwana liboso ya komema Mwana kosala nzela ya mobembo mpe esengeli Baboti/Babateli bapesa ndingisa na bango na makomi.
  - c. Esengeli baboti/babateli ya Mwana bakoka kobenga Mosali na telefone ntango nyonso balingi soki Bana bazali wana.
  - d. Esengeli Mosali asolola na baboti/babateli mpe ayebisa bango liboso ya kondima ete Mwana asala makambo ya nzoto makasi; lekola, konager, komata punda to kosakana na trampoline.
3. Esengeli Mosali asenga baboti/babateli bamona Bisika oyo ya akopesa lisungi lokola Moto ya Libota azali Mobateli ya Mwana liboso ya kondima kotya nkombo ya Mwana.
4. Ntango bakoya esengeli kopesa baboti mpe babateli bandimami na leta kopi ya buku ya moke oyo ezali na maloba ya lolenge mosala ekosalema. Esengeli buku yango ezala, na mwa oyo:
  - a. Mibu ya Bana bazali kosalisa;
  - b. Bazheure ya mosala ya mikolo nyonso;
  - c. Motango ya Bana bazali kosalisa;
  - d. Maloba balandi lokola, nini bakoyekola, ligomba nini balandi, Montessori, nsima-ya-lekol, bopemi ya eleko ya moi makasi, esika ya eteyelo, etc.;
  - e. Mabaku malamumu ya makambo nini moboti/mobateli akoki kokota,
  - f. Mokanda ya ndimbola ya bilenge ya Kotambwisa Mwana oyo Basali ya Kobokola Bana bazali kolandela;

- g.** Lisungi ya misala ezali kopesana, lokola: bobateli ya bana, bobateli ya Bana bazali na bamposa ya sipesiale, bobateli ya ntango nyonso te, bobateli ya Bana bebe/bana mike, Bana babandi kokende zardin, bobateli ya Bana bazali kolende lekol, etc.;
  - h.** Talo (soki ezali) mpe na talo ya kozwa Bana soki ngonga epusani mosika;
  - i.** Mibeko ya bopemi;
  - j.** Mitindo ya bondimi ya kontra to bondimi mosusu;
  - k.** Lotomo ya Bana;
  - l.** Mindo ya kasala na likambo ya mbalakata mpe maloba ya kokende esika mosusu;
  - m.** Kofunda makambo ya likama oyo esali mpe oyo etali Monyokoli to Bosundelo ya Mwana;
  - n.** Kobengisa mpe kosukisa makambo ya mosala;
  - o.** Litambwisi ya bamaladi ya kotangolama;
  - p.** Kopesa nkisi;
  - q.** Manaka ya mikolo ya kokanga (soki ezali);
  - r.** Biloko oyo ezali mpona esosolami ya bokoli; mpe
  - s.** Kolobela makambo ya kufa ya Mwana to mpasi ya monene.
- 5.** Esengeli Mosali asosola ete Basali nyonso bazwi fomatio ya malamumu mpe/to bazali na boyebi na mosala ya kokokisa bamposa ya Bana nyonso oyo bazali kati na mokumba na bango lokola esengeli.
- 6.** Soki leta elobi te, esengeli te kobimisa maloba ya nkuku to mikanda oyo moboti to mobateli ya Mwana akomi makambo ya sekele oyo esengeli te bato bayeba. Mikanda to maloba ya nkuku ezali nde:
- a.** Mikanda nyonso ya Mwana.
  - b.** Mikanda nyonso ya basali, oyo esengeli kopesa Departema soki basengi yango.
  - c.** Mikanda mpe maloba nyonso, oyo elobi polele to na sekele masakoli ya kofunda makambo ya Monyokoli mpe/to Bosundelo ya Mwana, mpe/to kobuka mibeko ya licence
  - d.** Maloba to mikanda ya Bana oyo bazali na bobateli (to oyo bazalaka na bobateli) Mikanda mpe maloba ya nkuku ekoki kobima kaka soki mobateli ya Mwana apesi makomi ya bondimi, kasi te soki mibeko elobi ndenge mosusu, mpe esengeli kokabola yango na Departema mpe babiro ya kolandela Bana oyo bazali na licence na 22 MRS Mokapo 1671, ntango esengeli
- 7.** Esengeli Mosali azala na buku ya basali na sanza mpe buku yango esengeli ezala na makambo oyo:
- a.** Mibeko mpe ndenge nini kolanda yango. Yango esengeli ezala na, ya liboso, mibeko ya makambo oyo:
    - i.** Kosalaka lapolo esengelami,

- ii.** Litambwisi ya Mwana,
  - iii.** Kobela ya Mwana,
  - iv.** Nini kosala soki incendie ezali,
  - v.** Nini kosala soki likambo ya mbalakata ekoyi,
  - vi.** Makoki ya basali mpe bafomatio nini bazwaki,
  - vii.** Ekengelo ya basali/basungi basali,
  - viii.** Kofunda bobuki ya mibeko ya licence,
  - ix.** Bilenge ya kozala bomoko na Bana oyo bazali na bibosono,
  - x.** Mibeko ya kolala malamau,
  - xi.** Lapolo ya koloba likama monene ya mabe to ya liwa,
  - xii.** Kosukisa to kopekisa makambo,
  - xiii.** Kolimbola mpona Bato oyo Balobaka Anglais te,
  - xiv.** Kobimisa Bana, mpe
  - xv.** Transport ya Bana (soki esengeli).
- 8.** Esengeli kozala na makomi ya mibeko elakisi ndenge nini kolandela makambo ya Monyokoli to Bosundelo ya Mwana lolenge moko na oyo leta ya Maine esengi. Esengeli makomi ya mibeko ezali na kasi esuka te na oyo:
- a.** Nzela ya liyebisi ya kati mpona kolanda makambo ya Monyokoli to Bosundelo,
  - b.** Lolenge ya koyebisa Mosali,
  - c.** Lisengeli ete soki emonani lekola makambo ya Monyokoli to Bosundelo ezali koslema esengeli noki koyebisa Mosali,
  - d.** Lisengeli ete soki emonani lekola makambo ya Monyokoli to Bosundelo ezali kosalema esengeli kopesa lapolo mpe kobenga Limero ya Kokoma Mbeba ya Libateli ya Bana,
  - e.** Koyeba mosali oyo azali na mokumba ya Kokoma Limero ya Kokoma Mbeba ya Libateli ya Bana
  - f.** Mitindo ya ndenge nini koyebisa bato ya ntina (Baboti, Basali, Basungi basali to Bato ya ndako) oyo bamoni ete ezali lekola Monyokoli to Bosundeli ezali mpe bafundi yango na Makomi ya Libateli ya Bana,
  - g.** Balapolo nyonso ya makambo ya likama, lisusu mpe na: maloba ya nini bakanisi elekanaki kati na likamba wana, mokolo oyo babengaki Makomi ya Libateli ya Bana, bayebisaki bato nani, mpe soki bayebisaki moboti/mobateli; mpe

- h. Koyebisa baboti, nini esengeli koyebisa baboti/babateli nsima ya kobenga Makomi ya Libateli ya Bana.
- 9. Esengeli ete Mosali akoma mibeko ya kolanda soki makambo ya Monyokoli to Bosundelo ya Mwana emonani to emonani lokola Mosali, Moto mosusu ya mosala, to Moto ya Ndako ya mosali moto azali kosala makambo wana ya mabe. Esengeli makomi ya mibeko ezala na kasi esuka te na oyo:
  - a. Ndenge nini kobatela Mosali na makambo wana;
  - b. Mokumba nini kopesa moto ntango Departema ezali kosala elandelo mpona kososola soki ezali solo to soki ezali ya solo te;
  - c. Kosukisa mosala ya moto;
  - d. Lisengeli ya kofunda soki emonani lokola makambo ya monyokoli mpe bosundelo ya Mwana ezali kosalema na esika nyonso endimami kati na mibeko ya leta; mpe
  - e. Koyebisa baboti.
- 10. Mosali azali na mokumba ya kosala ete mosala ezali kotambola mikolo nyonso kati na bomoko na mibeko. Soki Mosali azali te, esengeli moto mosusu ya mosala azala wana mpe azala na nguya ya kotambwisa program na bomoko na mibeko.
- 11. Esengeli Mosali azala na mikanda na motango na System ya Evaluatio mpe ya Kolendis Mosala na Maine.

SEKTIO 3. TALO**A. Talo**

1. Esengeli kofuta talo elongo moko na aplikatio ya licence, lokola esengelami na Departema.
2. Bakoki te kozongisa talo oyo efutami mpona licence.
3. Bakotya talo ya aplikatio ya licence mpe ya kozwa licence mosusu na lapolo ya esosolami ya batalo ya Departema mpona kopesaka licence. Batalo ekoki te koleka talo ya kozwa licence.
4. Soki okoki te kokotisa aplikatio na ngonga malamumu ngonga ya licence ekosila.
5. Esengeli kotinda checque na Traisorier, ya Leta ya Maine.
6. Talo ya aplikatio ya licence ezali na mibeko misusu ya kolanda ezali \$80.00.
7. Talo ya aplikatio ya licence ya mwa ngonga ezali \$10.00.
8. Talo ya aplikatio ya licence ya mobimba ezali \$160.00.

B. Kombongwana Licence. Talo ya kofuta mpona Licence mosusu ezali \$10.00 Aplikatio mpona Licence mosusu ezali ntina soki Motyeli mikanda alingi komatisa motango ya makoki ya Licence to soki Motyeli mikanda alingi kosenga ndingisa ya kotonga, to kombongwana masini ya kopesa molunge.

SEKTIO 4.ETALELO MPE ELANDELO

- A. Bitalelo.** Ntango mosusu Departema ekoyaka kosala etalelo kasi ekopesa liyebisi te. Departema ekoki koyaka kosala etalelo mbala mingi soki emoni ete ezali ntina na esosolami ya ndenge nini Mosali azali kolanda mibeko ya kozala bomoko na oyo esengeli. Bitalelo ya ntango nyonso esalemaka na bangonga oyo:
1. Ngonga ya aplikatio mpe kati ya basanca ya liboso nsima ya kozwa licence.
  2. Bambula nyonso, nsima ya mokolo ya kozwa licence,
  3. Ntango mosali akosenga mbongwana ya Licence;
  4. Mpona kosala etalelo ya komona soki kobuka mibeko esalemi to soki Monyokoli mpe/to Bosundelo ezali;
  5. Mpona komona soki kolanda Ebongiseli ya Nini Kosala ezali, to komona makambo nini ezali kosalema mpona kobongisa makambo ya mabe bamonaki.
- B. Lotomo ya kokota.** Departema akoki kokota na Bisika ya moto oyo balobi ete azali kosala mosala kasi azali na Licence te, na bomoko na 22 M.R.S. §7702-B (7).
1. Departema na mosali moko oyo azali kosala mosala na Departema bakoki kokota na Bisika ya ndako ya moto oyo azali kosala mosala ya bobateli kasi azangi Licence na mokanda elobi ete bakoki kokota mpona kosala etalelo soki mokanda yango epesami na Mitindo ya Kolanda Mibeko ya Maine 80E na Tribinal ya Engumba na ngonga malamau, soki bazali na yango bazali na makoki ya kosala etalelo ya babuku, bacompte, mikanda, makomi mpe mikanda misusu nyonso oyo esengeli mpona kolakisa ete balandi mibeko esengelami na sektio oyo. Na bomoko na Mitindo ya Kolanda Mibeko ya Maine, Mibeko ya 80E ya lotomo ya Departema ya makoki mpona etalelo, ekoki kosalema mpe na bisika nyonso to mikanda nyonso ya bato, ya kompani, ya bato misusu ya kompani to nyonso oyo Departema emoni ete emonani lokola bazali kosala mosala kasi bazali na licence te.
  2. Mokolo ndako to moto oyo azali kopesa bobateli ya Mwana na ndako kasi azali na licence te akoki kosukisa to kobebisa makambo bato na mposa ya lisungi ya misala ya kobatela bana lokola Departema ebongisi.
- C. Biloko ya etalelo.** Mpona komona kozala bomoko na mibeko oyo, esengeli Mosali andima kolakisa mikanda nyonso mpe Bisika nyonso ya ndako oyo Bana bazali.
1. Departema ekoki kosenga kosolola na Bana, baboti, mpe Basali ntango bazali kosala etalelo.
  2. Departema ekoki kokanga bilili ya bisika nyonso ya ndako to kokoma makomi na mikanda. Departema ekopesa bakopi ya bafoto oyo bazwi.
- D. Lapolo ya Etalelo.** Departema ekokoma na lapolo makambo nyonso ya kobuka mibeko na ngonga ya etalelo mpe ekokoma makambo nyonso ya kobuka mibeko oyo bazali komona ntango bazali kosala etalelo. Mosali akoki komibongisa na mibeko nini babuki ngonga ya etalelo. Makambo nyonso ya kobuka mibeko na esika ekomama na lapolo ya etalelo. Mosali na Departema bakotyalemba na lapolo ya etalelo ntango interview ya etalelo ekosila. Departema ekopesa Mosali kopi ya lapolo ya etalelo ngonga ya etalelo

1. Esengeli Mosali na Departema bayokana na Ebongiseli ya Nini Kosala, esengeli ezala na manaka mpona komibongwana na mibeko, mpona makambo ya kobuka mibeko oyo bakoki te kobongisa ngonga ya etalelo. Soki Ebongiseli ya Nini Kosala ekoki te kosalema ngonga ya etalelo, esengeli ete Mosali azala na Ebongiseli ya Nini Kosala kati na mikolo mitano nsima ya etalelo mpe Departema ezala na yango.
2. Esengeli etalelo elakisa ete Mosali azali bomoko na makomi ya Ebongiseli ya Nini Kosala. Kozanga kokokana na mitindo epesami na Ebongiseli ya Nini Kosala ekoki kopusa Departema apesa Mibeko misusu, oyo ekoki kozala kasi esuki te na makoki ya Departema ya kopesa Ebongiseli ya Nini Kosala.

E. Bilandelo. Departema ekoya soki moto abengi bango mpe alobi ete ye akanisi kobuka mo(mi)beko ezali kosalema to monyokoli mpe bosundelo ya Bana ezali kosalema.

1. Esengeli Mosali amipesa polele mpona kosala elandelo ya soki makambo ya monyokoli mpe ya bosundelo ezali, na bomoko na 22 M.R.S. Ch. 1674. Komipesa polele ezali kasi esuki te na:
  - a. Mosali akoki te kosukisa Departema soki balingi kosolola kuku na Bato misusu ya mosala, basungi ya mosala, to Bato ya Ndako;
  - b. Kondima basolola na Bana, mpe koyebisa baboti kasi te soki ezali te mpona bolamu ya mwana na bomoko na 22 M.R.S. 354(2)(F)(2);
  - c. Kopesa mikanda ya makambo etali Bana soki Departema esengi yango;
  - d. Kopesa makoki ya komona mikanda ya Bana nyonso;
  - e. Kondima makoki ya komona mikanda nyonso ya basali oyo bazali wana mpe ya Basali ya kala, basungi ya mosala, to Bato ya Ndako, mpe kondima makoki ya komona bakarte na bango ya ngonga ya mosala mpe lifuti bazali kozwa soki basengi yango;
  - f. Kopesa makoki ya komona mikanda nyonso ya balapolo ya Aksida mpe ya Aksida ya moke; mpe
  - g. Kopesa nzela ya komona Bisika nyonso ya ndako, mpe bisika oyo ezali te mpona bobateli ya bana.
2. Esengeli te Mosali abomba makambo ya mabe oyo balingami na ye ya mosala basali. Soki nsima ya elandelo oyo esalemi mpona ete moto akanisi ete kobuka mibeko ezali kosalema, bamoni ete ya solo kobuka mibeko ezali kosalema bakopesa Mosali makomi ya nini bamoni.

SEKTIO 5. GESTIO MPE KOBOMBA MIKANDA

- A. Gestio ya mikanda.** Esengeli basali balanda mitindo oyo:
1. Zala na mokanda moko na moko ya Basali ya mpe ya Bana bazali kobatela. Esengeli kobomba mikanda mpona mwa bambula misato nsima ya kolongwa ya Mwana na esika wana to soki Mosali alongoli na mosala. Esengeli mikanda ya Bana mpe ya Basali ezala wana soki Departema esengi yango mpona etalelo.
  2. Mitango nyonso ya prezence esengeli ezala na mokolo, mbula, mpe ngonga ya nsuka ya kozala wana na mikolo ya prezence. Esengeli motanga ezala wana mpona etalelo soki Departema esengi yango mpe esengli kozala na yango mpona mwa bambula misato.
  3. Esengeli kokoma ngonga nini Basali mosala mpe kopema ezali ngonga nini mpona Basali oyo bazali te na makoki ya bobateli mpe esengeli te kotanga bango kati ya ratio ya mosali na wana. Esengeli makomi oyo ezala wana mpona etalelo ya Departema mpe babomba yango mpona bambula misato.
  4. Esengeli kobomba mikanda nyonso oyo elobeli makambo ya Monyokoli mpe/to Bosundelo ya Mwana na bomoko na 22 MRS §4011-A.
  5. Mikanda ya makomi ya makambo ya bafomatio ya incendie ya bambula nyonso misato esengeli ezala wana mpona etalelo soki Departema ya Kolongono mpe ya Kosunga Bato asengi yango, mpe Departema ya Libateli ya Bato mpe Biro ya Komisaire ya Incendie, mpe bakonzi ya kolandela incendie na engumba.
  6. Mikanda ya vaccin ya barabbins mpona banyama nyonso na Bisika wana.
  7. Basali oyo bazali kopesa natation mpe kosakana mosusu esengeli bazala na mikanda ya nini bazali kopesa, mikolo, ngonga mpe na fomatio ya mibeko ya libateli ya mbalakata lokola esengelami na Sektio 15 ya mibeko oyo.
  8. Esengeli Mosali akoma mpe alanda lolenge ya litambwisi ya mikanda mpe azala na mibeko ya kobomba mikanda, oyo esengeli ezala na makoki ya Baboti bandimami na leta na komona mikanda ya Bana.
  9. Esengeli Basali bazala na balapolo ya bopeto, oyo moto akoki kotanga malamumpe ebongisami malamumpe ezali na lolenge bato bakoki komona mpe kozwa yango.
- B. Lokuta na mikanda.** Makambo ya lokuta na mikanda ezali mbeba ya Klass D kati ya 17-A MRS §453 mpe esengli etumbu oyo ekoki kowuta na Departema.
- C. Etalelo ya mikanda.** Esengeli mikanda epesama polele soki Departema esengi yango mpona etalelo ya Basali to Bato misusu ya mosala.
- D. Mikanda ya Bana.** Esengeli bambula nyonso kotala lisusu mikanda ya kompani mpona kososola ete elandi nyonso esengeli.
1. Esengeli kokoma makambo ya Mwana na ngonga oyo bazali kotya ye nkombo mpe kobomba yango kati na mikanda ya Mwana na Mwana (mpe libota) na Bisika ya ndako mpe esengeli yango ezala na:
    - a. Nkombo, mbotama, adresi ya ndako mpe adresi ya koyamba mikanda ya Mwana;

- b.** Nkombo, adresi ya ndako, adresi ya koyamba mikanda mpe limero ya telefone ya ba(mo)boti to mo(ba)bateli;
- c.** Esika oyo ba(mo)boti azali kosala mosala to ba(mo)bateli, soki bazali na mosala;
- d.** Limero ya telefone ya esika ya mosala ya ba(mo)boti to ya ba(mo)bateli;
- e.** Lolenge ya kosolola na ba(mo)boti to ba(mo)bateli ntango Mwana azali na bobateli;
- f.** Nkombo mpe limero ya telefone ya moto oyo azali moboti to mobateli te kasi akoki kobenga ba(mo)boti soki likambo ya mbalakata ekoyi.
- g.** Kopi ya kontra ya lifuti na ba(mo)boti to ba(mo)bateli;
- h.** Mikolo ya kokota bobateli mpe mokolo ya nsuka;
- i.** Makomi ya bavaccin oyo Mwana nyonso kati na program ya bobateli azali na yango;
- j.** Bankombo mpe balimero ya telefone ya monganga ya Bana mpe monganga ya mino mpona libota. Soki monganga ya libota to ya mino azali te, esengeli kokoma yango na mikanda ya Mwana;
- k.** Kotya elembo na ndingisa ya kopesa bankisi, soki;
- l.** Kotya elembo na ndingisa mpona kozwa bankisi ya lisalisi ya mbalakata;
- m.** Bankombo ya bato oyo bakoki kolongola Mwana na bisika ya ndako ya Mosali ya bobateli lokola ba(mo)boti to ba(mo)bateli;
- n.** Makomi ya makama nyonso esalemaki na mokolo, mpe makama ya minene, aksida, mpe makama ya mbalakata mpe esengeli makomi elakisa ngonga mpe mokolo nini bayebisaki Moboti to Mobateli. Esengeli elembo ya Moboti to Mobateli andimami na Leta ezala na makomi ya likama kati ya bazheure 48 kasi eleka te.
- o.** Makomi ya makambo nini ebongwani na ndenge Mwana azali mpe/to bopeto ya koya, to bongwana ya bizaleli (lokola: kolinga bitumba mingi, kofanda mosika ya bato, koluka kosala makambo ya kosangisa nzoto, mpe/to kosilika mingi) mpe makambo misusu ya kolongono ya nzoto, soki eyebani;
- p.** Ballergi mpe mikakatano misusu ya kolongono, lokola mpe bamposa ya ebongiseli ya ntina ya kolongono,
- q.** Mikanda nyonso ya ntina oyo elobeli makambo ya kolongono (lokola, kolala lolenge mosusu), soki esengeli;
- r.** Elembo ya bondimi ya moboti to mobateli oyo ezali kolakisa ete bazwaki buku ya maloba ya mosala ya Mosali mpe batangaki yango;
- s.** Elembo ya bondimi ya kosalisa ndenge balingi bafoto oyo bakozwa na esika wana soki Mwana azali na kati ya bafoto wana, kotya na barezo socio, to mikanda ya kosala publicite.
- t.** Mokanda ya mbondimi ya baboti ya Bana ezala na elembo liboso Mwana akota na makambo lokola ya konager, komata punda to kosakana na trampoline. Esengeli bondimi yango ezala oyo ezwami na mwa mikolo kasi kala mingi te, mpe elobeli esika mpe lolenge ya nini ekosalema;

- u. Mokanda ya bondimi ya moboti/mobateli mpona kotya Mwana mafuta ya komibatela na moyi; mpe
  - v. Mokanda na elembo ya bondimi ya kopesa Mwana transport, soki esengeli.
2. Esengeli Mosali akoma ntina nini bazali kosenga makambo basengi mpona Mwana soki likambo basengi ezali te na mikanda ya Mwana.

E. Mikanda ya basali. Esengeli kozala na mikanda ya bomoto mpona Basali nyonso.

1. Ntango nyonso esengeli kobomba mikanda yango na esika ya nkuku.
2. Esengeli mikanda ya basali ezala na:
  - a. Nkombo, balabala ya esika bazali kofanda mpe adresi ya wapi balingi koyamba mikanda, mbotama mpe limero na bango ya telefone;
  - b. Mikanda ya bafomatiao,
  - c. Mokolo mosala ebandaki mpe mokolo nini mosala ya Mosali esukaki. Ntina nini bakataki ye mosala mpe esengeli mikanda oyo ezala wana mpona mwa mbula moko;
  - d. Elembo na masakoli mpe makomi ya mokolo oyo elakisi ete Basali batangi mibeko ya kozala na licence mpe basosoli yango malamau;
  - e. Elembo ya Basali nyonso na masakoli mpe makomi ya mokolo oyo elakisi ete Bato ya mosala ya Mosali batangi mibeko, mibeko ya kotya nkombo, mpe buku ya Moboti mpe basosoli yango malamau;
  - f. Mikanda elakisi elandeli ya etumbu;
  - g. Mikanda ya Departema elakisi esosolami ya lobi na Mokanda ya Makoki ya Mosali, oyo elakisi ete Basali misusu bazali na makoki ya kozala na mosala.
3. Esengeli Mosali akoma maloba mpe makambo ya orientatio mpona bato oyo bazali kobanda mosala sika mpe esengeli kosala fomatiao ya Basali nyonso mpe kokoma soki basali basilisaki fomatiao to basilisaki yango te mpe ezala na makoki ya komona ete ya solo basalaki fomatiao mpe basilisaki fomatiao.

F. Bato ya Ndako. Mikanda ya esosoli ya lobi esengeli ezala kati ya Mokanda ya Makoki ya Mosali to Basali misusu mpe esengeli ezala wana ntango nyonso moto ya mibu 18 to koleka oyo azali kofanda na Bisika ya ndako alingi komona yango, to moto mosusu oyo azali kobatela Bana te.

G. Mikanda ya kozala ya koleka. Esengeli Mosali akoma mpona Departema, bangonga, bantina mpe mitango ya Bana soki bazali na mibu 12 to koleka lokola elobelami na Sektio 7 ya mibeko oyo.

H. Kozala bomoko na code. Esengeli Mosali azala na mpe apesa Departema soki esengi mikanda oyo elakisi ete Mosali akokani na bacode ya mboka mpe lolenge na yango ya kosala, mpe bisika, to azala na mokanda ya leta oyo elobi ete ndingisa mosusu te esengelami.

SEKTIO 6.NINI ESENGELAMI MPONA LAPOLO

- A. Bongwana ya Mosali.** Esengeli Basali bakoma Departema maloba ya makambo ya mbongwana oyo ezali kosalema kati na 24h oyo likambo yango esalemi. Kasi te soki emonani ndenge mosusu, esengeli Mosali akoma lapolo yango na Moto azali kolanda Licence na ye:
1. Soki bapusi mokolo ya kokanga to bakangi esika mpona libelela;
  2. Mbongwana nyonso na makambo ya system ya kozwa moto, soki bazali kobongwana lolenge ndako ezali, to soki balingi kotonga lisusu na esika bazala na yango kati ya esika bazali kasi naino etalelo esalemi mpe endimami te. Oyo ezali mpe bongwana nyonso ya lolenge ya ndako, kobongwana mabele, to bamir to bisika ya kosakana to ata kobakisa pisini.
  3. Mbongwana ya balimero ya telefone to ya baemail.
- B. Lapolo esengelami soki emonani lokola ete monyokoli mpe/to bosundelo ya Mwana ezali.** Soki Mosali amoni lokola Monyokola mpe/to bosundelo ya Mwana ezali, esengeli afunda noki likambo yango noki na Libateli ya Bana to abenga 1-800-452-1999, TTY 1-800-963-9490 ezali na bato ya kosolola na bango mokolo nyonso bazheure 24 ya mokolo mpe mikolo 7 na mposo.
1. Esengeli ete Mosali ezala na mikanda, oyo elakisi ete basalaki lapolo kasi esengeli mikanda yango ezala te kati ya mikanda ya Mwana..
  2. Kofunda makambo nyonso ya monyokoli mpe/to bosundelo ya Mwana, mpe likama ya monene oyo ekoyeli Mwana oyo azali na mibu nse ya basanza motoba to Mwana moke, esengeli kofunda yango eslema na bomoko na 22 MRS §4011-A kasi te makambo oyo esengeli te kobenga ambulance.
- C. Kofunda na Departema komela mai ya mabe.** Esengeli Basali basala test ya mai lolenge elobami na Sektio 13 ya mibeko oyo, esengeli ete kopesa lapolo soki emonani ete mai ezali malamau te na oyo Misala ya Elandelo mpe ya Licence ya Bana elobi mpe esengeli kopesa maloba yango kati ya bazheure 24 ya koyeba makambo yango.
- D. Kofunda panne ya plomberie ya mai ya mabe.** Esengeli Mosali ayebisa Departema mpe baplombier soki pomberie ebebi to ezali kotambola malamau te.
- E. Kofunda makambo ya mibeko.** Esengeli Mosali akoma lapolo na Departema kati ya bazheure 24 mpona koyebisa bango soki bazali na kesi liboso ya tribinal oyo etali Mosali, to moko ya Basali, to Mokolo mosusu oyo azali kofanda na Bisika ya ndako:
1. Makambo nyonso ya kesi na tribinal oyo ekokoya nsima ya bobateli ya Bana na Mosali to na moto mosusu ya mosala.
  2. Kesi nyonso ya tribinal oyo ekoki kosukisa mosala kobatela bana.
  3. Kokangama na police, kozwa moto na likama ya kosangisa nzoto na makasi na bato to makambo ya bitumba oyo etali Bana to Mikolo, ata ete makambo nyonso ya kobuka mibeko oyo etali Bana, ata soki bamonaki moto yango na foti te.
  4. Kokangama na police to soki to kozwama na kosala makambo kati ya malamau te lokola kolangwa to kozala na masanga mingi kati na makila (OUI), to makambo misusu ya mabe;
  5. Elandelo esalemi na Misala ya Kobatela Bana;
  6. Kolongola Bana na bobateli ya Mosali oyo to na bobatelami nsima ya motindo ya tribinal.

7. Libateli nyonso nsima ya monyokoli to likambo mosusu oyo ekoki kozala bitumba ya baboti na ndako to bitumba ya libota.
8. Nsima ya kokoma mpona koyebisa Departema makambo oyo nyonso ezali na tribinal, esengeli ete Mosali apesa Departema na makomi makoki ya kozwa mikanda esengeli ya likambo oyo ezali na tribinal esika nyonso bakoki kozwa mikanda yango.

F. Makambo ya maloba misusu. Esengeli Mosali ayebisa Departema kati na 24h soki makambo oyo ezali:

1. Kufa nyonso ya Mwana mpe likama nyonso ya monene oyo esengeli kokende lepital mpona lisalisi ya monganga, soki likambo ya mbalakata esalemi oyo mosali ya monganga alobi esengeli kokende lepital mpe koyebisa baboti/babateli ya Mwana;
2. Kofunda makambo nyonso ya monyokoli mpe bosundelo ya Mwana oyo nkombo ya Mosali ezali kati ya likambo yango to nkombo ya mosali mosusu elongo moko na Mosali, mpe esengeli kopesa noki lapolo na Makomi ya Libateli ya Bana lokola esengelami na Sektio 6(B) awa likolo;
3. Kosangisa nzoto kati na Bana, kolinga kosangisa nzoto na bato, to komipusa na nzoto ya bato;
4. Kobuka mibeko nyonso ya lotomo ya Bana lokola elobami na Sektio 10 ya mibeko oyo;
5. Soki mposa ya kokende bisika mosusu ezali: mpe kokende kofanda esika mosusu nsima ya likambo ya mbalakata oyo epusi esika oyo ezali na Licence embongwana mpe bato bakoki lisusu kofanda kuna te. Soki kokende kofanda esika mosusu mpona libela, esengeli Mosali akotisa aplikatio mpona licence ya sika na esika ya esika oyo bakozala. Mosali akoki te kosala mosala lotoka Moto ya Libota mpona Bobateli soki Departema epesi ye te Licence ya esika ya sika azali kofanda.

G. Makambo ya kosala oyo Departema ekomi na lapolo. Na kozwa ekateli ya licence kati na makambo oyo ezali kosalema, Departema ekomona soki Mosali apesi bilembeteli mingi oyo elakisi ete makambo oyo epusaki makambo oyo esalemi awa likolo ekosalema lisusu te mpe Mosali akolanda Mibeko oyo epesami.

SEKTIO 7. RATIO YA MOSALI-NA-MWANA, EKENGELO, MPE MAKOKI

A. Bana nse ya mibu ya bamposo motoba. Mwana ya mibu ya nse ya bamposo motoba, lokola elakisami na mokanda na ye ya mbotama akoki te kozala na bobateli ya Mosali soki azali mwana ya Mosali te.

B. Ndelo ya makoki.

1. Esengeli Bana bazala na bagroupe ya mibu na bango mpe batanga bango ntango ya kokabola ratio ya mosali-na-Mwana oyo bakozala na bobateli ya mosali, kasi te lokola elobelami na sektio 7(C)(2)(b) awa na nse.
2. Bana oyo bazali kofanda na Mosali mpe bazali na mibu minei to koleka bazali te kati ya Ratio ya mosali-na-mwana. Bana oyo bazali kofanda na Mosali mpe bazali na mibu minei to koleka bazali kati ya ratio ya mosali-na-mwana.
3. Bana nyonso kati ya bobateli oyo bazali te bana ya Sektio 7(B)(2) awa likolo mpe bazali na mibu 13 to nse esengeli bazali kati ya ratio ya mosali-na-mwana
4. Na kososola motanga ya makoki ya bana oyo Mosali akoki kozala na yango kati ya Licence, Departema ekoki kososola bamposa ya Bana na ya Mikolo oyo bazali kofanda na ndako. Motango ya makoki ya Bana endimami ekoki kosukisama na Departema soki mwa ya makambo oyo ezali:
  - a. Esika ezali moke to ezali malamumu te;
  - b. Mosali azali na mikakatano ya nzoto oyo epusi ye azanga makoki mingi ya kopesa bobateli malamumu, kokengela to kokokisa bamposa ya Bana na bobateli; to
  - c. Ezali na mwana to Bana oyo esengeli bazali na bobateli ya lolenge mosusu nsima ya bamposa na bango ya kolongono to makambo misusu.

C. Kokabola ratio ya Mosali-na-Mwana.

1. Motango ya Bana oyo bazali wana ekoki te kolela oyo ekomami na licence.
2. Motango ya nsuka ya Bana oyo bakoki kozala na mokumba ya Mosali esengeli ezala boye:
  - a. Lisengeli ya ratio:

MIBU YA BANA	RATIO YA MOSALI-NA-MWANA		
Bana nyonso ya bamposo 6 ti mibu 2	Mosali 1: Bana 4	Basali 2: Bana 8	Basali 3: Bana 12
Bana nyonso ya mibu 2 ti Mibu 5	Mosali 1: Bana 8	Basali 2: Bana 12	Eloko moko te
Bana nyonso koleka mibu 5	Mosali 1: Bana 12	Eloko moko te	Eloko moko te
Bamibu mingi	Mosali 1: Bana 3 nse ya mibu 2 + Bana 3 ya mibu 2 ti mibu 5 + Bana 2 koleka mibu 5, to Bana 8 ya mibu 2 ti mibu 5 + Bana 2 koleka mibu 5.	Mosali 2: Bana 6 nse ya mibu 2 + Bana 6 koleka mibu 2.	Mosali 3: Bana 12 (Bana 9 to koleka bakoki te kozala nse ya mibu 2).

- b. Bana misusu bakoki kozala esika ya bana ya mibu mike, kasi bana ya mibu mike bakoki te kozala na bana ya mikolo.

3. Koleka motango ya makoki ekoki kosalema kaka soki makambo oyo ezali: mbalakata ya libota to mbalakata ya kokanga lekol.
  - a. Kokanga ya kelasi emonani lekola likambo eyebani yango nde ekoki te kozala awa likambo ewuti kokoya, yango nde motango ya makoki ekoki te kombongwana sima na yango.
  - b. Ekengelo mpe ratio ya malamau, lekola elobelami na mibeko oyo, esengeli kolanda yango. Mitindo ya lolenge ya kolanda makambo ya boye esengeli kolobela yango malamau na makomi ya ebongiseli ya nini kosala ngonda ya mbalakata so esengeli kokoma koleka motango ya makoki na Mikanda ya registrema.
  - c. Esengeli ekengelo ezala bomoko na mibeko oyo soki feti ezali na ndako ya Mosali. Mwana oyo azali na feti na moboti to mobateli na ye akozala te kati ya ratio ya mosali-na-mwana. Esengeli te bafeti oyo ezali kosalema libanda ya bangonga mpe mikolo oyo elanda mibeko oyo.

D. Ekengelo.

1. Esengeli Mosali to bato misusu ya mosala bakengela bana ntango nyonso. Esengeli Mosali to mosali mosusu azala wana ntango nyonso mpona kosakana, kosukisa makambo ya mabe, mpe kopesa litambwisi, maloba ya ntina mpe lisungi
  - a. Esengeli Basali bayeba makambo nini ezali koleka mpe esika wapi Bana nyonso bazali.
    - i. Esengeli Mosali akoka komona mpe koyoka Bana ngonga nyonso mpe apesa lisalisi esengeli ya kokokisa bamposa na bango.
    - ii. Esengeli Basali bazala wana ntango nyonso soki Bana ya nse ya mibu mwambe bazali kosakana libanda.
    - iii. Soki Bana koleka mibu ya mwambe bazali libanba mpe Mosali azali na libanda te mpona komona bango, esengeli ete esika ya kosakana ezala na cloture.
2. Ntango ya kolala mpe/to ya kopema, Mosali to basali misusu esengeli bazali ya kolamuka mpe bakengela Bana nyonso, mpe esengeli kosala yango kati ya ratio. Esengeli mwinda ezala makasi te mpona ntango nyonso kokoka komona Bana malamau.
3. Bacamera mpona kokanga video mpe bilili ekoki kozala na bisika oyo bazali kosala makambo na ndako to kopema kaka..
4. Esengeli Mosali to basali misusu bakokisa bamposa ya Mwana soki azali kolela.

E. Ebongiseli ya ntango ya mbalakata. Esengeli ete Mosali azala na elandeli ya makomi ya ebongiseli ya lolenge nini kozwa lisungi ya mbalakata soki kaka Mosali moko azali, to ntango ratio ya mosali-na-mwana ezali ya koleka.

F. Makoki ya Basali. Esengeli basali bazala ata mwa na mibu 16. Basali nyonso nse ya mibu 18 esengeli basala mosala na ekengelo ya mosali oyo azali na mibu 18 koleka.

1. Esengeli Mosali na Basali nyonso misusu bazala ata na diplome ya liboso ya universite, mpe ya lekol secondaire, to bazala na lekol mpona kosala program ya Examen ya Bokoli ya Eteyelo (GED) to program ya (Examen ya Makoki ya Lekol Secondaire) HISET.

2. Basali oyo bazali na mokumba ya, kobatela Bana esengeli bayeba ndenge nini kotambola na Bana, balakisa ete bayebi mibeko nini epesami mpe bazala bomoko na yango mpe na mibeko nyonso lisusu oyo ezali, mpe esengeli batika kosala makambo oyo ekotya bolamu ya Bana na likama.
3. Esengeli Basali nyonso bakoka kosala mosala mpe bakoka kokokana na nyonso esengeli kati na mibeko oyo. Bakoki te komela masanga, bangi te, to bankisi ya mabe soki bazali na mosala. Kasi bakoki komela bankisi ya kolongono oyo epesami na monganga to bankisi oyo ekobebisa bozalani na bango te ya kobatela Bana.
4. Ata mwa Mosali to moko ya basali esengeli akokana na makoki oyo esengeli:
  - a. Azala na mibu 18 to komata, mpe azala na certificat ya kopesa lisalisi ya liboso mpona Bana mpe mikolo mpe kosekwisa bato na reanimation ya cardio-pulmonaire (CPR); mpe
  - b. Aleka mwa bazheure 6 ya fomatio liboso ya kozwa licence ya bolakisi ya koyekola ya bopeto ya malamumu, libateli, kokola ya Mwana; elandelo mpe esosolami; makambo ya kokola malamumu; litambwisi; kozala na boyokani na mabota, kofanda na bato bawuta bamboka to bisika misusu; Bana oyo bazali na bamposa ye sipesiale; litambwisi ya kompani mpe ya bato; mpe makambo ya kobatela Bana.
5. Esengeli Basali to bato misusu ya mosala bazala na bavaccin mpe bazala na mikanda elakisi bongo soki Departema esengi komona yango na etalelo.

Nini esengeli ezali nde, mikanda ya vaccin ya tetanos, coqueluche na diphtérie.

- a. Mpona Basali mpe bato misusu ya mosala oyo babotama nsima ya 1956, esengeli Mosali azala na Certificat ya vaccin mpona rougeole, oreillons, rubéole, tetanos, coqueluche na diphtérie.
- b. Mikanda ya rougeole, oreillons, rubéole esengeli te soki Basali to bato misusu ya mosala babotama liboso ya 1957. Bakoki kosenga kosala test ya makila mpona komona soki bazwaki vaccin.
- c. Kaka mokanda ya monganga moto ekoki koloba ete vaccin ezali ntina te mpona Basali to bato misusu ya mosali kati na mibeko oyo ya kozwa vaccin.

SEKTIO 8.FOMATIO

- A. Fomatío ya koyeba mosala.** Soki elobelami ndenge mosusu yango nde esengeli te kasi, esengeli Basali nyonso bazwa fomatío ya makambo oyo kati ya mikolo ntuku libwa ya kozala na mosala:
1. Fomatío ya koboma incendie, ya kolandela likambo ya mabe, mpe makambo nyonso ya mbalakata. Esengeli fomatío oyo esalema kati ya bamposo ya liboso ya kobanda mosala.
  2. Mibeko oyo;
  3. Mibeko mpe Mitindo ya Mosali;
  4. Kosukisa Syndrome ya Kufa ya Bana ya Mbalakata (SIDS) to Kufa ya Mwana ya Mbalakata Kozanga Likambo (SUID), Koningisa Mwana, mpe lolenge ya kolala malamú;
  5. Bondimi ya baboti mpona kopesa Bana nkisi (Basali bakoki te kopesa Mwana nkisi soki naino basali fomatío te);
  6. Kosukisa mpe kolandela makambo ya allergi ya mbalakata ya biloko ya kolia;
  7. Libateli ya ndako mpe bisika ya ndako;
  8. Bamaladi ya kotangolama, kosukisa bamaladi epanzanaka mpe kolanda Mibeko ya Libateli ya Bato mpe Bamaladi Epanzanaka na Makila.
  9. Kosimba mpe kobomba mosika bankisi ekoki kosala likama ya monene soki ezali kati na bato;
  10. Transport ya Bana (soki moto akosala transport ya Bana; yango esengelami mbala mibale na mbula);
  11. Mikolo mpe banganga balakisi makoki ya lisalisi ya liboso;
  12. Mikolo mpe banganga ya Reanimation cardio-pulmonaire (CPR) balakisi makoki ya kosala mosala yango;
  13. Fomatío ya kosala lapolo esengeli.
- B. Bafomatío oyo Ezali Kosalema.** Esengeli basali nyonso bakoka bazheure ya fomatío esengeli mpona kokoma Mosali. Bazheure zomi na mibale ya fomatío esengeli bambula nyonso. Esengeli Basali nyonso batya nkombo na Rezo ya Maine ya Kokola na Mosala
1. Bafomatío ya mbula esengeli ezala na esosolami ya kolongono mpe makambo ya libateli.
  2. Esengeli bafomatío ezala na moto oyo Departema apesi mpona kozwa banote ntango ya fomatío mpe esengeli bafomatío yango esalema ata mwa bambula minei nyonso soki eleki.
  3. Bafomatío noynso lokola mpe ya lisalisi ya Liboso mpe ya certificat ya bangonga ya CPR, ezali ntina mpona kolakisa soki esika ekokokana na mibeko misusu.
  4. Motango ya bazheure ya kopesa bato fomatío esengeli elandana na licence.
  5. Fomatío mpona Basali ya Sika ekopesama elongo moko na basanza boni bazali na mosala ya kobatela Bana.

6. Mpona kotanga bazheure boni ya fomatio esengeli na mbula, esengeli ete fomatio esosola makambo ya malamumu esengeli kosala bolukiluki nsima ya kososola makambo basalaki na bambula eleki mpona kozala na makoki ya makasi mpona kokokisa bamposa ya Bana mpe mpona ete Mosali azala na motango ya malamumu ya kokokisa bamposa na bango. Basujet ya fomatio ekoki kozala kasi esuki te na, ezalelo ya libateli mpe ya malamumu, kokola ya Mwana; elandela mpe esosolami; makambo ya kokola malamumu; litambwisi; kozala ya boyokani na mabota, bamposa ya bomoto mpe ya bato; Bana bazali na bamposa misusu nsima ya bibosono, bokoli ya kompani mpe ya moto na mosala; to makambo ya malamumu ya bobateli ya Bana.

SEKTIO 9. LITAMBWISI YA MWANA

- A. Bilenge ya malamumu ya Kotambwisa Mwana.** Esengeli Basali nyonso mpe basali misusu bayeba bilenge nini ya malamumu esengeli Kotambwisa Mwana mpona bayekola makambo ya ntika lokola kolakisa bango kotika kokanga kanda noki, koyeba nzela ya kotambola malamumu na mokili, komilinga, koyeba kolobela bamposa mpe nini balingi, mpe koyeba kofanda na bato. Litambwisi ya Mwana esengeli ezala oyo ekokokisa bamposa ya Mwana.
- B. Kolandela malamumu mpe ntango nyonso mibeko ya program.** Esengeli ete mibeko, nini esengeli esalema elobelama polele mpe basala yango lokola esengeli mpona kolendisa bokoli ya Mwana.
- C. Lolenge ya kolendisa litambwisi.** Esengeli Mosali na Basali misusu bazala na lolenge ya litambwisi oyo ezali kolendisa nini bazali kosala. Oyo ekoki kozala, kasi esuki te na, makambo lokola:
1. Koyeba kosilisa matata,
  2. Kolendisa lolenge ya koloba,
  3. Kotinda bato to makambo bisika misusu,
  4. Koyeba kopona,
  5. Koyeba koloba makambo ya malamumu,
  6. Koyeba makambo nini ya malamumu Mwana azali na yango,
  7. Kopusa Bana bapema mosika na group soki balingi kasi bazala na mosali,
  8. Koyebisa Bana ntango nyonso makambo ya malamumu ya bizaleli nini bazali na yango mpe, koloba polele,
  9. Kolakisa komilandela,
  10. Koyeba kozala na bizaleli ya malamumu, mpe
  11. Kondima ete bato nyonso bazali ndenge moko te.
- D. Makambo ya mabe ya kosala.** Makambo oyo elakisi ete ekoki kozala mabe mpona Bana. Esengeli ete Mosali asala ete ata Mwana moko te azali na makambo oyo ezali likama mpona libateli ya Bana, mpe kasi esuki te na:
1. Etumbu ya monene. Etumbu ya monene elingi koloba likambo oyo esengeli kobeta Mwana, lokola, kasi esuki te na:
    - a. Kobeta Mwana mbata, kobeta Mwana likofi, koningisa Mwana, kopuse Mwana, kobalola Mwana mpona ayoka mpasi, kobeta Mwana savate, kolia Mwana mino, kobenda ye matoyi to kobalola yango mpona amona mpasi.
    - b. Kopusa Mwana alia to ameka bilei ya pilipili, ya ngai to bilei nyonso ezali malamumu te mpona ye soki olingi kopesa ye etumbu;
    - c. Kosopa Mwana mai mpona kosukisa ye soki azali na bizaleli ya mabe;

- d. Kotya skotch na monoko ya Mwana;
  - e. Kokanga Mwana nzoto, lokola kokanga ye na kiti
  - f. Kopusa Mwana azala na position moko ekosala ye mpasi lokola, kofukama, kofanda agenou, kotelema na maboko likolo ya mutu, kobalola nzoto, to kosenga Mwana asala eloko moko mbala mingi; to
2. Makambo misusu ya makasi oyo ekomonisa mpasi na nzoto ya Mwana Etumbu ya mabe mpe ya motema mabe, lokola koyokisa ye nsoni, to kofinga ye, misusu mpe ezali:
    - a. Kotya ye na likambo ya nsoni; to
    - b. Kopesa ye etumbu mpo ete asubi na bilamba to akoki te kokende kabinet; to
    - c. Kolobela Mwana mabe mpona koyokisa ye nsoni.
  3. Kopima ye bilia, mai, apema to akende libanda, to kopusa ye alia to amela soki Mwana alingi te;
  4. Kosala ete Mwana azali esika azali koyoka makambo ya mabe, ekoki kozala oyo ya etumba, ya mbangi to ya kosangisa nzoto na bato;
  5. Kosenga ete Mwana azala swi to asala eloko moto te mpona mwa ngonga oyo eleki nini esengeli kosala mpona mibu ya Mwana.
  6. Kozala esika ya kokangama, lokola kasi esuki te na kozala na kiti ya likolo, kokanga Mwana na esika ya kosakana, kokanga Mwana na berceau to kotika Mwana na ndako ye moko;
  7. Kolongola biloko oyo ekopusa Mwana akoka te kosala nini ye alingi;
  8. Kosalela biloko lokola basinga mpona kosimba Mwana nzoto na makasi, ata soki endimami te na monganga oyo azali na licence;
  9. Kozanga ekengelo;
  10. Maloba ya kokitisa bomoto ya Mwana to ya Baboti; to
  11. Kosimba Mwana na makasi.

SEKTIO 10. LOTOMO YA BANA MPE YA BABOTI

A. **Lotomo ya Bana.** Bana oyo bazali na bobateli ya Mosali bazali na lotomo oyo.

1. Esengeli te konyokola motema ya Bana, nzoto mpe/to kosangisa nzoto na bango na makasi, konyokola bango mpe kosala makambo ezali te mpona bolamu na bango.
2. Esengeli Mwana nyonso azala na mosika ya makambo ekoki kotya libateli na ye na likama, mpe kosala makambo ezali malamau te mpona Mwana.
3. Esengeli Mwana nyonso azala na esika ya ezalelo ya malamau oyo elandani na mibeko oyo esengeli kolanda.
4. Esengeli Mwana nyonso azala na lisalisi ya bobateli etali ata te soki azali moyindo to mondele, mibu nini, awuta mboka nini, azali ya bonzambe nini, soki azali na bobosono to te, soki azali mwasi to mobali, soki azali ya libota monene to moke.
5. Esengeli kopesa mpe Bana limemya ya bomoto, botosi mpe bamonana lokola bazali bato kati na bato. Oyo ezali mpe kosala makambo ya bokoli malamau oyo esengeli na Mosali na bato misusu ya mosala.
6. Esengeli Mwana nyonso azala na ebongiseli ya lisalisi oyo esalemi na bomoko na babiro ya leta mpe na Mosali.
7. Esengeli Mwana nyonso asala makambo esengeli mpona bokoli na ye, mpe azala na nini esengeli mpona kosala makambo yango.
8. Bana oyo bazali na bibosono bazala na makoki ya kombongwana mibeko ya Mosali mpe makambo na misusu.

B. **Lotomo ya baboti mpe babateli mpona oyo Mosali azali kopesa bana bobateli.**

1. Esengeli moboti ya Mwana to mobateli ya Mwana ayeba nyonso ezali ntango bazali kofuta mpona lisalisi ya bobateli ya Mwana.
2. Baboti to Babateli ya Bana bazali na lotomo ya koyeba makambo nyonso esalemi ntango ya etalelo ya Departema. Esengeli ete Mosali ayebisa Baboti ya Bana to Babateli Bandimami na Leta ete maloba ya makami oyo ebimaki na etalelo oyo esalemi mpona bazali na licence ezali maloba esengeli moto nyonso ayeba mpe esengeli lapolo ya etalelo ezala esika moto nyonso kati na Bisika akoki komona yango.
3. Esengeli baboti na babateli bayeba kati na mikolo misato soki departema epesi Mosali etumbu, kasi esuki te na, ekateli ya kopesa licence ezali na mibeko ya kolanda, koboya kopesa licence, to kopusa bitumbu esengeli kofuta.

SEKTIO 11. KOFUNDA MONYOKOLI MPE BOSUNDELO YA BANA

- A. Lisengeli ya kofunda monyokoli to bonsundelo ya Mwana.** Esengeli Mosali to basali misusu nyonso babenga noki Departema ya Kolongono mpe ya Kosunga Bato (800-452-1999) soki bamoni ete emonani lokola makambo ya monyokoli mpe Bosundelo ya Mwana ezali.
- B. Makoki ya koyeba Makambo na Mosali.** Esengeli Mosali ayebisa Basali nyonso ya Kobatela Bana na ngonga ya kobanda mosala ntango bazali kosala orientatio ya mosala ete esengelami bango bafunda makambo ya mabe mpona bango nde bazali Basali ya kosala Lapolo Esengelami mpe mokumba na bango ezali kofunda na Departema ya Kolongono mpe ya Kosunga Bato soki bamoni ete makambo ya Monyokoli mpe Bosundelo ezali kosalema na Mwana mpe lokola bato bazali na mokumba ya kosala Lapolo Esengelami, esengeli kolanda mibeko ya fomatio lokola elobelami na Sektio 8 ya mibeko oyo.
- C. Makomi ya mibeko epesami.** Esengeli bato ya mosala bazwa makomi ya mibeko ya kolanda na oyo etali kosala lapolo ya Monyokoli to Bosundelo ya Mwana, esengeli makomi yango ezala na maloba ya mokuse ya mibeko ya kokoma lapolo ya Monyokoli ya Mwana na Leta ya Maine mpe maloba oyo elobi ete bakolongola bango te na mosala to bakopesa bango etumbu te soki basali lapolo ya Monyokoli to Bosundelo ya Mwana.
- D. Limero ya kobenga ezala.** Esengeli ete Mosali azala na limero ya telefone ya kobenga Departema mpona Kofunda Mbeba oyo ezali polele mpe na esika moto nyonso na Bizalelo azali.

SEKTIO 12. KOLONGONO MPE LEPITAL

- A. Kozwa vaccin.** Esengeli kozala na mikanda ya kozwa vaccin mpona koyeba nkisi nini kopesa ngonga ya mbalakata ya kolongono.
1. Esengeli Bana nyonso oyo bazali na bobateli balanda oyo esengeli:
    - a. Esengeli Mosali azala na mikanda ya kozwa vaccin mpona Mwana nyonso, oyo elakisi polele bozwi vaccin ya Mwana na lolenge Mitindo ya Departema ya Bobateli elingii (mona yango na <https://www.maine.gov/dhhs/mecdc/infectious-disease/immunization/documents/Childcare%20Immunization%20Standards.pdf> ekomaki publik na mokolo ya 8 Augusto, 2021, kati ya mikolo 30 ya mokolo ya liboso ya Mwana ya koya mpe esengeli ntango nyonso kotala mikanda yango mpe kobakisa oyo ya sika to,
    - b. Test ya makila oyo elakisi bazwi vaccin ya rougeole, oreillons, rubéole na varicelle, esengeli ezala na mikanda ya Mwana mpe ntango nyonso esengeli kotala yango mpe kobakisa makambo ya sika.
    - c. Esengeli te kosenda mwana azwa vaccin soki ligomba na ye, bondimi na ye to ntina mosusu ya makomi ya kolongono na lepital elobi esengeli te ye azwa vaccin. Kobanda mokolo ya Septembre 1, 2021, esengeli Bana bazwa vaccin mpe ntina ya kozwa vaccin te ekozala kaka ntina ya toli ya monganga. Monganga ya Mwana, lifulume, to moto azali kosunga monganga esengeli apesa mikanda elobi ete vaccin esengelami te.
  2. Bana mpe Basali oyo bazwi vaccin te. Esengeli ete Moto ya Libota azali Mobateli ya Mwana azala na motango ya bato nyonso bazwi vaccin, etali ata te mibu ya moto moko. Soki maladi ekoyi, lokola CDC elobi, esengeli kolongola Mwana na Bobateli ya moto ya libota na bomoko na mibeko ya CDC ti ntango Mwana akozwa bavaccin esengelami to mikanda elakisi ete ye azali malamau esengeli te azwa vaccin.
  3. Mikanda ya kozwa vaccin. Esengeli Moto ya Libota azali Mobateli ya Mwana asala ete Departema ya Kolongono mpe ya Kosunga Bato bakoka kozwa mpe komona mikanda ya kozwa vaccin, mpe Centre ya Maine ya Kolandela mpe Kosukisa Bamaladi soki basengi yango.
- B. Lisengeli ya esosolami.** Soki Departema emoni ete motyeli mikanda to Mosali to moto mosusu ya mosala akoki te kopesa Bana libateli lokola esengeli, Departema ekoki kosenga bato ya mayele bakoma lapolo ya esosolami oyo elobi soki moto wana azali na makoki ya kopesa Bana libateli.
1. Examen ya nzoto to bitalelo misusu ekoki kosalema te ata soki esengelami, soki motyeli mikanda to Mosali to moto mosusu ya mosala akomi maloba mpona koloba ete yango ezali nde bonzambe na bango.
  2. Soki motyeli mikanda, Mosali to Moto mosusu ya mosala aboyi koleka na esosolami, Departema ekososola soki na makambo oyo bayebi bakoki kozwa ekateli ya soki moto wana azali na maboki ya kosala ete Bana bazala na libateli.
- C. Etalelo ya Kolongono.**
1. Esengeli Mosali azala na makomi ya mibeko ya kolanda mpona kosukisa mpe kolandela bamaladi ya kotangolama mpe makambo misusu ya kolongono mponabolamu ya misala ya kobatela bana.
  2. Esengeli Mosali asala ete mikanda wana ya mibeko ezali wana mpe bato nyonso ya mosala bakoki kotanga yango

D. Elandeli ya kolongono. Esengeli Mosali amona Mwana mikolo nyonso azali koyaka mpe ngonga nyonso oyo ye azali wana mpona komona soki emonani lokola azali kobela felele, pulupulu, kosanza, to mokosa ya nzoto. Soki emonani ete Mwana azali kobela, esengeli Mosali alanda nini kosala lokola ekomami na mikanda ya mitindo ndenge endimbolami na Sektio 14(C)(1) awa na nse.

Ntango Mosali amoni ete Mwana akoki kozala na maladi ya kotangolama esengeli alanda mibeko ya kozala bomoko na Centre ya Maine ya Kolandela mpe Kosukisa Bamaladi (MECDC). Esengeli Mosali ayebisa MECDC na telefone mpona bamaladi ya categorie 1, mpe kati na 48h mpona bamaladi ya categorie 2. Limero ya MECDC: Telefone: 1-800-821-5821 (24h na mokolo); FAX: 1-800-293-7534 (24h na mokolo); to TTY: Limero ya Maine 711 (24h na mokolo). Mpona komona motango ya bamaladi ya categorie 1 na 2 bamaladi esengeli kolobela, mona 10-144 CMR Mokapo 258, Mibeko ya Bamaladi ya Kolandela mpe ya Kolobela, Mokapo 2(I). <http://www.maine.gov/sos/cec/rules/10/144/144c258.doc>

E. Kolongola Mwana azali kobela. Soki Mwana azali kobela, mpe esengeli te kopesa ye lialisi ya mbalakata, Mosali akoki komona soki esengeli kozongisa Mwana na ndako. Esengeli Mosali ayebisa baboti/babateli soki Mwana azali na basymptomi oyo esengeli ye azonga ndako.

F. Kobela, komona mpasi makasi, mpe aksida.

1. Esengeli ete Mosali ayebisa Moboti to mobateli ya Mwana maladi nyonso, koyoka mpasi, to aksida eyelaki Mwana. Esengeli koyebisa mokolo oyo andimami na moboti to mobateli soki moboti to mobateli azali wana te.
2. Esengeli Mosali akoma makambo nyonso, mpasi nyonso, baksida, to makambo ya mbalakata ya mikanda ya Mwana mokolo esalemi mpe esengeli moboti to mobateli amona yango kati na mikolo mibale.

G. Lialisi ya Liboso. Esengeli ete Mosali azala na nini esengeli mpona lialisi ya liboso mpe buku ya lialisi ya liboso.

1. Esengeli sakosi ya lialisi ya liboso ezala wana mpona Mosali ngonga nyonso, mpe ngonga ya kosala nzela ya mobembo, to ngonga ya transport ya Bana. Sakosi ya lialisi ya liboso oyo ezali na biloko nyonso esengeli ezala na, kasi esuki te na oyo, skotch, bapansema, bagants, glace, sizo, bapinces, thermometre, mask ya CPR mpe bilamba ya antiseptic. Esengeli ata te sakosi ya lialisi ya liboso ezala na biloko ya expirer.
2. Esengeli sakosi ya lialisi ya liboso ezala na esika moko ya bopeto malamumu, ezala na esika bato bakoki kozwa yango noki mpe ezala na esika Basali nyonso ya Kobatela Bana bayebi kasi ezala mosika ya Bana.

H. Kopesa nkisi. Mosali akoki kopesa mwana bankisi kaka soki azali na makomi ya ndingisa ewuti na Baboti mpe ezali na elambo elobi ete bandimi bapesa Mwana bankisi.

1. Esengeli Mosali apesa kaka bankisi oyo esengeli mpona Mwana, mpe apesa Mwana bankisi yango lokola ekomami na molangi.
2. Esengeli te Mosali apesa Bana bankisi oyo baboti bapesi ye ndingisa te oyo elobi akoki kopesa yango na Mwana. Ngonga ya likambo ya mbalakata esengeli, Mosali aobenga na telefone, to akoma message to email ya koyebisa nkisi nini esengeli moboti apesa ndingisa mpona bapesa Mwana.
3. Esengeli ete Mosali abomba makomi wana nyonso, makomi oyo elakisi ngonga nini bapesaki Mwana nkisi.

4. Esengeli bankisi nyonso, ata oyo ekotaka to ekotaka na frigerater te, esengeli:
  - a. Ezala mosika ya Bana,
  - b. Ezala esika ya temperatiere ya malamumu, mpe
  - c. Kobwaka yango soki ezali lisusu malamumu te

I. Kosokola maboko. Esengeli kosokola maboko esalema na sabuni mpe mai. Esengeli Mosali asala ete Bana mpe Mikolo nyonso basokola maboko na bango na bangonga oyo:

1. Liboso mpe nsima ya kolia biloko ya mikemike, esengeli mpe kosokola maboko ya bana liboso ya kolia;
2. Nsima ya kolongola Mwana kush to kokende kabine;
3. Liboso mpe nsima ya kosimba bilei; mpe
4. Liboso mpe nsima ya kopesa Mwana banikisi.

J. Kosukisa kozwa bamaladi ewuti na makila to bamai ya nzoto. Esengeli ete Mosali asala nini esengeli mpona batika komipesa na bamaladi ya makila mpe bainfection misusu, yango ekoki kozala mpe kosalela bagants. Ntango ozali kosalela makila, bamai ya nzoto, tufi to masuba, to kozala pene na mposo ya nzoto ya bato bazali kobela, esengeli Basali basala oyo:

1. Basokola maboko liboso ya kosimba nini esengeli, ata soki balati bagants;
2. Bwaka bosoto ya mai ya nzoto esika ya malamumu mpona etika kopesa bato bamaladi; mpe
3. Sokola mpe petola bisika mpona koboma bamicrobes.

K. Lisalisi ya mbalakata. Esengeli Basali bazala na lolenge ya kosala makambo ngonga ya mbalakata soki lisalisi esengelami. Esengeli kolandela motango ya ratio ya Mosali-na-Mwana ngonga nyonso ya mbalakata ya lepital. Ekoki kosalema ete basali misusu babenga bango mpona koyaka kosunga motango ya ratio ekokana. Esengeli Basali nyonso na mosala bazwa fomatio ya nini kosala ngonga ya likambo ya lisalisi ya mbalakata liboso bato ya lepital bayaka.

SEKTIO 13. MAI YA KOMELA MAI MPE MAKAMBO YA PLOMBERIE

- A. Komela mai.** Esengeli Mosali azala na mikanda elakisi ete bazali na mai ya malamau ya komela oyo ezali malamau mpona Bana oyo bazali na bobateli mpe Basali. Soki mai ezali te lokola esengeli, bakoki koboya kopesa licence mosusu to licence oyo basengi.
1. Motyeli mokanda oyo azali kopesa mai ewuti na libulu na ye moko ya mai esengeli azala na mikanda elakisi asali test ya mai mpona komona ete ezali malamau mpe ezali contaminer te lokola esengami na laboratoire ya Maine ya kopesa bacerfiticat:
    - a. Fluoride,
    - b. Uranium,
    - c. Arsenic,
    - d. Esosolami ya kubele,
    - e. Niitrates, mpe
    - f. Bamicrobe ya coliformes.
  2. Bisika oyo ezali kopesa mai ewuti na leta esengeli bazala na mikanda elakisi ete basali batest elakisi ete bazali na mai ya malamau liboso ya kozwa licence. Esengeli pompe ya mai ewuta na laboratoir ya Maine ya Kopesa bacertificat mpe ezala lolenge moko na nyonso.
- B. Kosala batest mbula nyonso mpona Basali bazali na mabulu ya mai.** Basali oyo bazali kopesa mai ya libulu na bango moko esengeli basala test ya mai mbula nyonso mpona komona soki ezali na coliformes, bamicrobe mpe nitrates. Mpe nini emonana esengeli kopesa lapolo yango na laboratoir ya Maine ya Kopesa bacertificat. Esengeli bisika bazala na balapolo ya motango ya bolamu ya mai mpona etalelo ya Departema.
- C. Batest ya bambula mitano mpona mabulu ya mai.** Mosusu ya batest esengami na sektio 13(B) likolo, basali oyo bazali kopesa mai ewuti na mabulu na bango moko esengeli basala test ya mai bambula nyonso mitano mpona komona soki ezali na fluoride, uranium bakubele ya mike to arsenic.
- D. Bondimi ya mai ya milangi.** Soki Mosali aponi kosalela mpe kozala na mai ya molangi mpo ete containants moko emonani lokola elobelami na Sektio 13(A)(1)(a)-(e) awa likolo, yango nde Mosali akoki kozala na ndingisa ya Departema mpona kosalela mai ya molangi. Kati ya bondimi oyo, esengeli Mosali asala boye:
1. Kosalela mai ya molangi mpona komela mpe kolambela;
  2. Kokoma makomi na baboti oyo batye bankombo na bobateli koyebisa bango ete bakosalela mai ya milangi mpona komela mpe kolamba;
  3. Bazala na maloba yango esika moboti nyonso akoki komona, mpe
  4. Balandela kosala batest ya mai mbula nyonso na bokomo na Sektio 13(B) ya mibeko oyo.
- E. Mai mpe libulu ya tufi.** Bangonga nyonso ya mosala, esengeli bisika ya kopesa mai mpe ya plomberie ezala na bomoko 10-144 C.M.R. Ch. 231, 241.
1. Soki plomberie ezali kotambola malamau te, esengeli Mosali akanga mpe asukisa mosala.
  2. Mosali akoki kozongela mosala soki babongisi system ya plomberie.

SEKTIO 14. EZALELO MPE LIBATELI

- A. Bisika ya bozalani mpe pene na yango.** Esengeli ete Mosali azala na ndako ya malamumu to na batima ya malamumu oyo ekokite kotya bomoi, kolongono to libateli ya Mwana na likama.
1. Baescalier ya Bana esengeli ezala na bisika ya kosimba.
  2. Baescalier esengeli ezala pene na bifelo. Escalier na bisika ya Bana, Bana mike mpe Bana babandi kokende kelasi esengeli ebatama na polte.
  3. Bisika ya baprise ya kura oyo Bana bazali kosalela, to Bana bebe mpe Bana babandi kokende kelasi esengeli ezala na mizipi mpe biloko ya kobatela mpona Bana babenda yango te.
  4. Bankisi nyonso, ya toxic, ya likama mpe nyonso ekoki komonisa Mwana mpasi lokola balimete, ba feux d'artifices, mpe biloko ya kura esengeli ezala bisika Bana bakoki kozwa yango te.
  5. Komela bangi ekoki te kosalema esika Bana bazali.
  6. Basinga oyo ezali molai mpe ekoki kokanga Mwana na kingo (bametele motoba to koleka) esengeli te ezala esika Bana bazali kasi kaka soki ezali kosalema na activite mpe mokolo azali wana.
  7. Biloko na singa ya kura esengeli ezala na mir mpona ekoya te, to singa ezala mosika ya bana bebe, bane mike mpe bana ya zardin.
  8. Esengeli ete Mosali azala na telefone ezali kotambola malamumu.
  9. Mosali akoki kokanga polte ya liboso mpona bato ya libanda bakota te, kasi esengeli kokoka kofungola polte na ndenge ya kati mpe Basali bayeba soki moboti/mobateli ya Mwana aye to alingi komona Mwana.
  10. Esengeli biloko ya kosakana ezala na esika ya bopeto mpe etambola malamumu.
  11. Mpona bisika nyonso oyo Mwana akoki kowuta likolo akoyi, esengeli ya bisika ya metele 29 ezala na bamatela monene ya bametele 39 ti libanda ya esika nyonso. Soki esika ya kosakana ezali molai ya 48 metele esengeli ete bamatela ezala ata mwa na bametele mibale.
  12. Bakiti, mpe biloko misusu ya ndako oyo ekoki kokoya esengeli kobatela yango malamumu na efelo.
  13. Esengeli Mosali apetola mikolo nyonso esika Bana bazali. Esengeli te kosalela bankisi ya kosokola ndako pene na bisika Bana bazali mpe esika bazali esengeli ezala na mopepe malamumu ntango nyonso.
  14. Bana bakoki te kozala pene na biloko ya kura ntango bato bazali kosalela makambo ya kura yango nde esengeli kotya yango mosika mpona emonisa Mwana mpasi te.
  15. Batrouse ya Mosali, basakosi mpe biloko misusu esengeli te ezala bisika Bana bakoki kozwa yango.
  16. Bisika nyonso ya bapolte esengeli ezala malamumu mpona kokima soki esengelami.
  17. Esengeli Basali babwaka poubelle mpe bakomposte ezala mosika ya Bana soki ezali kolumba solo ntango etondani mpe yango ezali mabe mpona kolongono.

B. Esengeli kosakana libanda mpe bopemi ezala.

1. Bana oyo bazali na bobateli mpona koleka bazheure minei mpe bazali na mibu ya basanza 12 esengeli bazala na mwa baminutes 60 mikolo nyonso mpona kosakana libanda. Esengeli mikolo nyonso Bana bakende libanda mbala moko.
2. Soki temps ezali malamumu te mpona Bana basakana libanda lolenge elobelami awa na nse na Etaleti ya Temps na Lolenge ya Mopepe, esengeli kososola ndenge ezali mpona bazala libanda.
3. Esengeli Mosali alanda ndenge nini temperatire ezalo mpe alanda mitingo oyo Departema epesi mpona temps ya bobateli ya bana, yango ekoki komonana na <https://www.maine.gov/dhhs/sites/maine.gov.dhhs/files/documents/ocfs/childrens-licensing-and-investigation/documents/WeatherWatch.pdf>
4. Esengeli Mosali alanda index ya ndenge nini mopepe ezali lokola na lapolo ya Biro ya Libateli ya Bizalelo ya Etats Unies, yango ekoki komonana na <https://www.airnow.gov/>. Soki index ya lolenge ya mopepe elobi ete “Ezali malamumu te mpona bagroupe ya boboto” (USG) to koleka, esengeli Bana batikala kati ya ndako.
5. Komona tele, komona bavideo, mpe/to kozala na ordinatere to baelektronik esengeli ezala oyo ezali kolakia Bana, mpe ezali malamumu mpona ya Bana, mpe ezala kaka mpona ngonga moko na mokolo. Na bangonga oyo esengeli kobongisa makambo misusu oyo bana bakoki kosala

C. Ndelo malamumu ya kubele. Esengeli Basali bakokana na 22 MRS Ch. 252, Mibeko ya Pwazon ya Kubele, elobela na ndenge nini kosalela kubele na peinture ya biloko ya Bana ya kosakana, to na kati ya ndako to libanda ya ndako.

1. Esengeli bambula nyonso Basali baleka etalelo ya komona soki likama ya kubele ekoki kozala na peinture ekomi kobeba.
2. Ekoki kosalema ete Esika eleka etalelo oyo te soki:
  - a. Batongaki batima na 1978 to na bambula elandi;
  - b. Batima ezali na certificat elobi ete likambo ya kubele ezali te mpe peinture ya kubele ezali te wuta basanza 12;
  - c. Bazali mosika ya likama ya kubele wuta basanza 6 nsima ya kozwa certificat elobi bazali na likama ya kubele te mpe bambula nyonso bato ya etalelo batikali kaka koloba yango to kososola likama; to
  - d. Mosali azali ata na Mwana moko te ya mibu mitoba to kokita.
3. Esengeli ete etalelo ya kubele esalema na moto ya etalelo awuti na Maine to moto ya esosolami ya likama soki etalelo elakisi ete likama ya kubele ekoki kozala.
4. Soki bilembeteli ya kubele ezali na Bisika ya ndako liboso ya 1978, esengeli ete Mosali apesa makomi mpona kolona na baboti ya Bana na bobateli ete likama ya kubele ezali na Esika wana. Esengeli Mosali akoma na mokanda ya Mwana nyonso ete bayebisaki bato na bango mpe batindaki bango mikanda ya liyebisi.
5. Kolongola kubele ewuti na peinture to na mabele esengeli kosamela na bomoko na 10-144 CMR Ch. 292, Mibeko ya Makambo ya Pwazon ya Kubele.

- D. Monoxyde ya carbone.** Esengeli Basali bazala na basystem oyo ezali kotambola malamumu mpe ekoka komona monoxyde ya carbone.
1. Baekipma ekoki kozala biloko ya kura (ya prize to lolenge mosusu) to batterie oyo etambolaka na monoxyde ya carbon oyo ekokani na mitindo ewuti na LLC(UL-Listed) ya Underwriters Laboratories Inc. to na monoxyde ya carbone na system ya kura oyo ekoki kolakisa ete bazali mpe na system yango oyo ekoki mpe kosala ngelengele/molinga soki emoni biloko ya UL-Listed.
  2. Esengeli kozala ata na moko ya detecteur ya monoxyde ya carbone na bandelo nyonso ya batima ya ndako ezali mpe esengeli badetekter yango ezala na bomoko na mitindo ya Departema ya Libateli ya Bato ya Maine, Biro ya Leta ya Incendie to biro mosusu babepesi nguya ya kopesa mitindo.
- E. Temperature ya batima.**
1. Esengeli mwa temperature ya 65° Fahrenheit ezala bametele mibale kolongola mabele mpe ezala na bisika Bana bazali.
  2. Soki temperature ya kati ezali 82° Fahrenheit, esengeli siko oyo Mosali azala na biloko ya kopesa mwa malili na bisika Bana bazali.
  3. klimatiseur, vantilo, mpe bamachine ya kopesa moto esengeli ezali kasi ezala mosika mpona Bana basimba yango te to ezala na bobateli mpona ata Mwana moko te amona mpasi.
  4. Bamachine ya kopesa ndako moto esengeli ezala na bondimi ya Departema ya Libateli ya Bato ya Maine, biro ya Leta ya Incendie to biro mosusu bapesi nguya ya kopesa mitindo. Esengeli kobatela biloko ya kopesa moto lolenge oyo ekoki komonisa bato mpasi te mpe kozikisa bato te esengeli kotya mpe kosalela yango lokola mitindo na yango esengelami.
- F. Mwindamu mpe Vantilo.**
1. Bisika nyonso ya ndako oyo Bana bazali esengeli ezala na mwinda malamumu mpona Bana batambola malamumu. Esengeli mwinda ewuti likolo ezala na bisika ya ndako oyo Bana bazali mikolo nyonso mpona ngonga minei to eleki.
  2. Esengeli bisika nyonso ya kati ya ndako oyo Bana bazali ezala na mopepe malamumu.
    - a. Esengeli kofungola maninisa soki mopepe ya libanda ezali malamumu te.
    - b. Esengeli maninisa mpe bapolte mpona kokotisa mopepe ezala na bafungola ya malamumu.
    - c. Esengeli Esika ebongisa nyonso oyo ekoki kopolisa efelo ya ndako mpe kopesa ndako solo, to mwazisire yango nde esengeli kobongisa yango liboso Bana bakota esika wana.
- G. Esika Moke ya Kosalela.** Esengeli Mosali azala mwa monene ya bametele kare ya ntuku misato na mitano (35) ya esika Bana bakoki kozala. Bisika oyo ezali te bisika ya kofanda ezali bacouloir, bacoins ya bapolte, bisika ya kobomba bilamba, bisika ya kobomba biloko mpe badush.
- H. Bisika ya kosakana libanda.** Esengeli kozala na esika ya kosakana libanda, na esika ya malamumu mpona Bana basakana, na bisika mai ekoki kozala na nzela ya plomberie ya kosopana mpona etika kokangama esika Bana bazali.
1. Esika oyo likama ezali libanda na esika ya kosakana, esengeli Bana babatelama na esika ezali cloturer to ebatelami malamumu.

- a. Makambo ya likama ezali kasi esuki te na, balabala, mai, esika mituka ezali koleka, bamontagne, to esika nyonso ekoki komema likama.
  - b. Esengeli cloture ezala mwa molayi ya 48 metre. Bisika nyonso ya kokangama esengeli ezala ata na portail moko, oyo ezala na libateli mpona Mwana afungola yango te.
  - c. Esengeli nzela mosusu ya kolongola esika ya kosakana ezala kasi ezala te polte ya kokota ndako.
2. Esengeli kobongisa biloko ya kosakana na ndenge moko Basali bakoki kolandela kokengela Bana ntango nyonso.
  3. Esengeli Bana balata bakask soki bazali kosala makambo oyo ekoki komonisa mutu na bango mapasi (lokola komema velo, scooter, kosala bapatin, barouettes, kosakana na neige mpe/to rouettes ya kuda).
  4. Baekipma oyo eleki bametele 36 esengeli ezala na biloko likolo oyo ebombaka kura.
    - a. Biloko ya kobomba kura ezali mike ya banzete, gravier, elastic to bamatela to mabele.
    - b. Biloko oyo ezali kobomba energie esengeli ezala bisika nyonso mpona kopekisa makama.
    - c. Soki biloko oyo ebombaka energie moke ezali kosalema, babalancoires, bagrimpers mpe batombagans esengeli ezala na biloko oyo ebombaka energie malamau lolenge ya molai ya eloko yango.
    - d. Beton na asphalt ekoki kosalema te.
  5. Esengeli kozala ba baekipema ya mibu mpe bamposa ya Bana nyonso. Bagrimpeurs, babalancoires mpe batombagans esengeli ezala na libateli makasi, bopeto na condition malamau mpe malamau mpona kosalela; mpe ezala mosika mpona kopekisa bato bamona mpasi, mpe bapoto to baclosure, bifelo na biloko misusu ya kosakana ezala mosika.
  6. Esika ya kosakana ezala na biloko ya likama te mpe esengeli mikolo nyonso komona lolenge nini ezali.
  7. Bakarton ya mabele to basakosi ya mabele esengeli ezala esika ya malamau mpe ya bopeto.
  8. Esengeli bisika ya kosakana ezala na makoki ya kobatama na moi Esengeli ete Mosali asala ete Bana bazala te na likama ya moi to ya kozwa barayons ya UV yango nde esengeli balata bachapo, batya mafuta ya kobatama na moi (kasi te soki moboti alobi ndenge mosusu). Bana oyo bazali nse ya mibu motoba esengeli bazala mosika ya moi, mpe Mosali akoki te kotya Bana mike mafuta ya kobatama na moi kasi kaka soki moboti to monganga ya Mwana andimi yango. Esengeli mokanda ya makomi ya bondimi ya monganga ezala na mikanda ya Mwana.
- I. Mindoki.** Mindoki, bambeli ya bokila, likula, mpe mindoki misusu oyo ezali na Bisika ya ndako esengeli ezali na bisika ya kokangama, to na tiroir oyo bana bakoki te kofungolaa na ngonga nyonso oyo bakozala wana.
1. Esengeli mindoki etika kozala na babale na kati. Esengeli kobomba babale na esika mosusu kasi te esika mindoki ezali.
- J. Biloko, bikolo ya kosakana, baekipema mpe makambo ya kosala.** Biloko, bikolo ya kosakana, baekipema mpe makambo ya kosala esengeli ezala ya malamau mpona bokoli ya Bana.

1. Bane bebe: Esengeli biloko mingi ya kosakana ezala, bamiziki mpe babuku oyo ekopusa Bana baluka koyeba makambo, epusa kokola ya bamiscle ya nzoto, kosalela maboko mpe miso, mpe komonela, koyoka mpe kosimba.
2. Bana mike mpe Bana ya zardin: Esengeli kozala na makambo ya kosala kati na oyo: babloc, masolo, koyekola bandinga mpe kotanga, arts mpe kosala biloko na maboko, kosakana mpe kobongisa biloko (lokola bapuzzles mpe batablo ya clou), makambo ya koyekola koyoka mpe komona (lokola mabele mpe mai), science mpe nature, na miziki.
3. Bana ya mbula ya kelasi: Esengeli kozala na makambo ya kosala kati na oyo: babuku mpe ndinga, arts mpe kosala biloko na maboko, kosakana, science mpe nature, na miziki.
4. Esengeli kolongola biloko ya kosakana oyo ebengami na Komisio ya Etats Unis ya Libateli ya Kosomba biloko (CPSC), to esengeli kobongisa yango to kosomba ya sika.
5. Esengeli Mosali azala na bilamba mingi mpona Bana, mpona ete soki basumbi, babebisi bilamba balati, bakoki kopesa bango misusu mpona mokolo wana.

K. Biloko ya ndako. Esengeli Mosali azala na biloko ya ndako esengeli mpona kokokisa bamposa ya Bana.

1. Esengeli kozala na esika ya kofanda na bomoto mpona Bana bafanda na bilamba ya libanda to batya biloko na bango.
2. Esengeli Mosali apesa Mwana nyonso nini esengeli mpona bopeto na ye (brosse ya mino, lisanola, etc.) mpe biloko ya bomoto (serviette, kopo ya komela mai) soki esengelami.
3. Soki bisika ya kosokola ezali:
  - a. Esengeli te Bana basokola esika moko to bakabola mai moko ya kosokola;
  - b. Esengeli badush ezala ya kopetola liboso ya kosalela yango mpona Mwana na Mwana;
  - c. Esengeli kopesa Bana baserviette ya bopeto; mpe
  - d. Esengeli te Mwana nyonso nse ya mibu mitano azala ye moko na dush.

L. Mbeto ya babebe, mpe biloko ya kolala.

1. Mbeto to esika ya kosakana oyo ekokani na mitingo ya libateli ya Komisio ya Etats Unis ya Libateli ya Kosomba biloko (CPSC), oyo ezali na <https://www.epsc.gov/s3fs-public/5023.pdf>, esengeli ezala mpona Mwana nyonso ti mibu ya basanza 18.
  - a. Mbeto moko ekoki te kozala na Bana koleka Mwana moko ntango bazali kolala.
  - b. Bambeto ya etage ekoki kozala te.
  - c. Esengeli bamatela ezala oyo epolaka te mpe oyo ekoki kosokolama.
  - d. Esengeli mbeto nyonso ezala na matela ya malamumu oyo ekoki te kopola, ezala makasi mpe oyo ekokani malamumu na monene ya mbeto. Esengeli esika nyonso ya kosakana ezala na matela na yango to matela ya sika oyo basali yango esika endimami.
  - e. Esengeli te kozala na bamashine oyo ezali kosukisa koningana ya bana na kati ya mbeto

f. Biloko ya kosaka mpe biloko misusu lokola bazouet oyo esengeli ezala na mbeto ya bana esengeli te ezala wana soki mwana azali wana.

2. Esengeli kosalela babasine oyo ekokaki na lisengeli ya libateli ya CPSC mpona bane bebe ti mibu ya basanza mitano, oyo bazali na kilo esengelami. Mosali akoki te kosalela basine mpona mwana oyo azali na makoki ya kotelemisa tolo mpona kolamuka soki alali.

3. Bambeto, babasine mpe bisika ya kosakana mpona Bana mike nse ya basanza 12 esengeli te ezala na badrap etandani malamau te, kasi esuki wana te esengeli te ezala na; bacoussin, bacouvertute, biloko ya kobongisa kolala, babiberon to biloko ya kosakana. Esengeli ezala na bacouverture etandana malamau na mbeto.

a. Bamatela, biloko ya kosakana, babasine na bambeto ya Bana bebe mpe Bana mike esengeli ezala ntango nyonso ya kopetola mpe kodesinfector yango na tour ya Mwana nyonso, to soki ekomi kontamine, to mbala moko mposo nyonso.

b. Bambeto nyonso, babasine, mpe bamatela ya kosaka esengeli etandana na bilamba ya mbeto ekokani malamau.

c. Bambeto, bamatela, matanda to biloko ya kosakana na esika ya kolala esengeli ezali mosika ya bametele 2 to ezali na mopanzi moko mpe na eloko na katikati mpona etika kokoma esika mwana azali.

4. Esengeli kobongisa mbeto, esika ya kolala mpona Mwana nyonso nse ya mibu mitano na bobateli mpona bangonga minei to mingi. Esengeli kosokola bilamba nyonso ya mbeto liboso Mwana mosusu asalela yango. Esengeli kosokola bilamba ya mbeto mbala moko na mposo lokola esengeli.

a. Bacouverture, basakosi ya kolala, bilamba ya mbeto, mpe bamatela esengeli ezala esika moko oyo ekosimbana simbana te mpe esengeli kosokola yango na desinfectant liboso ya kosalela yango.

b. Esengeli kosokola badrap liboso ya kosalela yango mpona Mwana mosusu. Badrap na bacouverture nyonso esengeli kosokwama lokola esengeli, kasi te nse ya mbala moko na mposo.

M. Bisika ya toilet. Esengeli kozala na bisika ya toilet oyo ezali na mai ya malili mpe ya moto mpe ezalli na sabuni mpona moto nyonso.

1. Escalier esengeli ezala esika ya batoilet mpe babasine ya kosokola maboko, mpona Bana oyo esengeli batelema likolo ya eloko mpona kosalela bisika yango.

2. Esengeli te Basali baleka temperature ya mai na 120° Fahrenheit na bapompe oyo ezali ya Bana.

3. Esengeli kosalela baserviette ya kobwaka to kopetola na bilamba to baserviette ekoki kobwama nsima ya kosalela mbala moko kaka. Esengeli bilamba ya sika ya kosokola mikolo nyonso mpe esengeli kosokola baservitte ya dush mikolo nyonso.

N. Kolongola kushe/kabine

1. Esengeli komona Bana bangonga nyonso mibale (2) mpona komona soki basumbi mpe soki basumbi esengeli kobongwana bango bilamba noki.

2. Esengeli kotya bakush ya kosumba na kontine oyo ezali na mozipi mpe mosika ya poubelle ya biloko misusu, mpe lisusu mosika na bilei to bisika ya kolamba bilei to esengeli kokanga yango moko mpe kobwaka yango na poubelle na yango moko.
3. Kolatisa Mwana kush esengeli esalema na table ya kolatisa Bana bakush to na elamba epolaka te oyo esengeli kosokola yango ntango nyonso nsima ya kosalela yango to na likolo ya elamba oyo basalelaka kaka mbala moko.
4. Mesa ya kochange to matela ya kochange Bana ekoki te kozala na kuku to na esika ya kolamba bilei.
5. Esengeli Basali basokola maboko mpe maboko ya Mwana na sabuni mpe mai ya bopeto nsima ya kolongola mpe kochange ye kush.
6. Mpona Bana oyo bazali kolata bakush ya etendi, esengeli kush yango ezala na alaise oyo epolaka te mpe ezali kopekisa masuba to nyei esopana.
  - a. Esengeli kochange kush mpe kush ya etendi esika ya kochange Bana.
  - b. Bakush ya etendi mpe bilamba oyo Bana basumbi esengeli etyama na sakosi ya bilamba ya mbindo mpe kokanga yango (esengeli te korincer yango, koningisa to kofandisa yango kati na mai) mpe esengeli kotinda yango ndako mpona basokola yango.
  - c. Esengeli sakosi to kontine wana ezala mosika ya Bana.
7. Esengeli Mosali na maboti mpona koyokana bolamu makambo ya kosokola to kokipa Mwana na lolenge oyo ekokokisa bamposa na ye.
8. Bavase ya kosumba esengeli kosokola yango ntango nyonso soki Mwana asilisi kosalela yango, esengeli korincer mpe kodesinfecter na esika oyo ezali te mpona kolamba bilei.
9. Vase ya kosumba ekoki to kosalema esika ya kolamba bilei.

O. Banyama.

1. Esengeli banyama ya ndako batika kozala likama mpona Bana.
2. Esengeli Esika etika kozala na bosumbi ya banyama mpe bisika ya kati ya ndako etika kozala na solo ya banyama.
3. Kosumba ya banyama esengeli te ezala esika bazali kolamba bilei to kobongisa bilei mpe esengeli kozipa yango mpona Bana batika kosimba kosumba ya banyama.
4. Esengeli banyama nyonso bazala na vaccin ya barabbins lokola esengelami mpe esengeli mikanda ya banyama nyonso ezala oyo elakisi lisolo ya vaccin lokola elobelami na Sektio 5 ya mibeko oyo.

P. Bafomatio ya incendie

1. Esengeli fomatio ya bisika ya kokima incendie esalema ata mbala moko na sanza mpona Bana nyonso mpe mikolo oyo bazali wana mpe esalema ata na mwa bisika mibale (2) ya kokima. Esengeli mokanda nyonso ya bafomatio ya incendie ezala lokola elobelami na Sektio 5 ya mibeko oyo.

2. Esengeli makambo ya kokima incendie esalema na mibeko mpe mitindo oyo ekomami na bisika ya ndako oyo Bana bazali.
3. Esengeli kosalela badeterker ya molinga, soki ekokani, mpona kosala fomatio yango.

Q. Ebongiseli mpona makambo ya mbalakata. Esengeli Basali bazala na ebongiseli ya nini kosala ngonga ya likambo ya mbalakata lokola incendie, likambo ya mokili, to likambo nyonso ekoki kotya kolongono ya nzoto ya bato to libateli ya Bana na likama. Esengeli Basali basosola bambula nyonso ebongiseli ya nini kosala ngonga ya likambo ya mbalakata mpe babongwana yango soki esengeli. Esengeli Basali bazala na kopi ya nsuka ya ebongiseli ya evakuatio mpe bapesa baboti mpe babateli nyonso ya Mwana makomi ya bisika wapi kokima ngonga ya likambo ya likama mpe esengeli kopesa bango yango mokolo baye kotya nkombo ya Mwana na bobateli ya Mosali.

1. Esengeli ebongiseli ezala na oyo:
  - a. Evakuatio, mpe esika mpe banzela nini kokima ngonga ya evakuatio;
  - b. Kokanga esika to kobatama kati na esika;
  - c. Lolenge ya koyebisa Baboti/Babateli;
  - d. Lolenge ya kolandela bamposa ya Mwana nyonso mpe bamposa ya Bana na bibosono;
  - e. Litambwisi na bakonzi ya mboka ngonga ya likambo ya mbalakata; mpe
  - f. Mitindo ya ndenge nini kolandela bobateli ya Mwana ngonga ya likambo ya mbalakata.
2. Esengeli Mosali asala fomatio ya evakuatio ata mbala mibale na sanza mpe esengeli mikolo yango ekomama na mikanda mpe bato nyonso bakoka komona yango.
3. Esengeli Basali nyonso bazwa fomatio mpe bayeba nini ya kosala na ebongiseli ya likambo ya likama.

SEKTIO 15. KONAGER MPE KOTAMBOLA NA MAI

- A. Mibeko oyo etali kozala na mai mpe mitindo ya libateli.** Esengeli kokengela mpe kozala pene na Bana ntango nyonso, esengeli Basali bazala pene ntango nyonso soki Bana bazali kosakana na mai na pisini to na pisini ya plastiki.
1. Mosali oyo azali kopesa makambo ya kosakana na mai esengeli azala na mibeko ya kozala na mai mpe na mibeko ya libateli.
  2. Esengeli mibeko mpe mitindo ya kozala na mai elobela nini ekoki kosalema na ndako ya mosali to libanda, lokola na pisini ya libanda to na plage.
  3. Esengeli mibeko na mitindo ezala na ebongiseli ya makambo ya mbalakata oyo etali makambo ya kozala na mai, kasi etali te esika wapi bazali. Esengeli ebongiseli wana ezala mpona basali nyonso. Esengeli ebongiseli ezala mpe na lolenge ya kosalela lialisi ya mbalakata, kopesa nkisi ya mbalakata, kozinda na mai, temperature ya mabe mpe makambo nyonso ya kotalela libateli ya Bana.
- B. Ndingisa ya baboti.** Liboso ya kozala na Mwana na makambo ya kozala na mai esengeli Mobateli azala na mokanda ya makomi ya baboti na babateli oyo elakisi ete bango bapesi bondimi na bango kati na likambo wana. Ata mwa mbala moko na mbula, esengeli Moboti apesa bondimi likolo ya oyo apesaki liboso, ezala na elembo ya Moboti mpe mokolo bapesaki ndingisa na mokanda. Esengeli mokanda ya ndingisa oyo ezali na mokolo mpe elembo ya Baboti ezala kati ya mikanda ya Mwana mpe Mosali abomba mikanda ya mwan na mwana. Esengeli mokanda ya kopesa ndingisa ya moboti ezala na:
1. Nkombo ya Mwana mpe mbotama;
  2. Bosakani ya mai oyo ezali;
  3. Makoki ya Mwana ya konager;
  4. Esika nini kosakana na mai ekozala;
  5. Kozala to kozanga kozala na maitre-nageur; mpe
  6. Elembo ya moboti mpe mokolo batyaki elembo.
- C. Bisika ya Likolo.** Biloko nyonso ya kosakana na mai esengeli ezala na gazon to na bisika ebombaka energie.
- D. Fomatio ya mike na certificat esengeli mpona bosakani ya mai.** Esengeli Mosali azala na bato oyo bazwi fomatio na makambo ya mai, lokola elobami na mibeko awa, a(ba)zala esika wana ntango nyonso ya konager to ya kosakana na mai.
1. Pisini ya libulu. Esengeli te Bana bazala pene ya Pisini ya Plastiki bango moko esengeli bazala wana na moto ya kokengela bango Libateli na Mai na Pisini ya Plastiki.
  2. Pisini. Esengeli te Bana bakota pisini nyonso to esika ya pisini ya plastiki, esengeli bazala wana na Moto ya ekengelo na bisika ya Pisini ya Plastiki.
- E. Bopeto.** Esengeli kokoka komona kati to nse ya pisini. Esengeli kokoka komana polele nse ya pisini. Esengeli bapisini ezala na system ya kosokola mpe/to kopetola mai. Bapisini ya libulu esengeli kosokola yango ntango nyonso mpe kochange mai mikolo nyonso, mpe lolende esengeli mpona etika kozala kontaminer.

F. Kokota na Pisini.

1. Esengeli ntango nyonso kosopa mai ya pisini ya libulu soki moto azali kosalela yango te.
2. Bajacuzzi esengeli kobatela yango to kokanga yango na cloture mpona Bana batika kokoya na kati.
3. Esengeli mpe kotya cloture na Bapisini nyonso na bisika oyo Bana bazali. Esengeli cloture ezala mwa molai ya bametele minei mpe ezala na fungola mpona kokanga polte na yango.
4. Na bisika ya pisini esengeli te kozala na bifelo oyo bato bakoki komata mpona kosote kati ya mai esengeli ezala ata mwa bametele minei mpe pisini ebatama na cloture wana ya bametele minei na fungola ya kokanga polte. Ntango moto te azali na pisini, esengeli kolongola baescalier na pisini to esengeli kobatela yango mpona bato batika kokota.

G. Bafomatío ya kozwa mayele ya nini kosala ngonga ya likambo ya mbalakata

1. Esengeli bapisini nyonso bazala na telefone oyo bato bakoki kobenga soki likama ya mbalakata ekoyi. Esengeli telefone ekoka kobenga noki lialisi ya mbalakata.
2. Esengeli mbala moko na sanza kosala fomatio ya nini kosala soki likambo ya mbalakata ya mai esalemi. Bafomatío oyo esengeli esalema na bomoko ya bomoko ya mibeko mpe mitindo elobelami, oyo etali lolenge nini kosimba baekipema ya libateli, evakuatio ya Mwana, lolenge nini kosala ete Bana nyonso bazala wana, mpe bacontact ya mbalakata.
3. Esengeli bisika ezala na makomi yango, mokolo mpe ngonga nini fomatio ekosalema.

H. Ratio ya Mosali-na-Mwana ntango ya kozala na mai Esengeli ete ratio ya mosali-na-Mwana elandelama ntango bazali kosakana na mai.

1. Moto ya Kolandela Libateli ya Mayi na Pisini ya Libulu akoki kotanga ratio ya mosali-na-Mwana. Moto ya Kolandela Libateli ya Mai mpe balakisi ya konager bazali te kati ya motango ya ratio ya mosali-na-Mwana. Moto ya Kolandela Libateli ya Mai mpe maitre-Nager azali na mikanda ya solo bakoki kofanda libanda kasi na bapene ya pisini.
2. Soki Bana misato to nse ya misato bazali na Pisini, esengeli ete moto ya Kolandela Libateli ya Mai azala na motango ya ratio ya mosali-na-Mwana. Moto ya Kolandela Libateli ya Mai esengeli alandela malamú ekengelo ya Bana bazali na pisini.
3. Soki pisini ezali mozindo ya bametele minei koleka, kaka Basali oyo bakoki konager moto bakozala kati ya ratio ya mosali-na-Mwana.

I. Pisini. Basali oyo bazali na bapisini na bisika ezali esengeli bayeba mibeko ya kolandela ngonga ya mbalakala, ndenge nini kosalela baekipema mpe bacontact ya mbalakata.

1. Esengeli basali bazala na motango ya mokolo nyonso oyo elakisi makambo nini ezali kosalema na pisini mpe ngonga nini ezali kosalema. Motango ya kolandela makambo ezali kopesama na pisini ekopesama na Departema mpe esengeli ezala na elembo ya mosali oyo azali mokonzi ya makambo ya pisini mpona mokolo wana.
2. Esengeli mibeko ya libateli na Pisini ekomama na esika oyo bato bakoki kotanga yango malamú mpe esengeli kososola yango bamposo nyonso, mpe esengeli Basali balandela yango ntango bazali kokengela Bana.

- J. Mosika ya pisini to kozala bisika ya bozalani mai.** Mpona makambo ya kosakana na mai mosika ya Bisika ya ndako, ata soki Maitre-Nager oyo azali na certificat azali, esengeli Mosali azala mpe na Moto ya Kolandela Libateli na bisika ya Mai.
1. Esengeli te maitre-Nager azala kati na motango ya bato ya Kolandela Libateli na Mai.
  2. Kozala na mai na libanda esengeli ezala esika endimami na Mobateli mpe esika bakoki komona malamumu.
  3. Esengeli te bato ya libateli na bisika ya mai bazala kati ya motango ya ratio ya mosali-na-Mwana. Basali misusu mpe esengeli bazala mpona kokokiasa ratio ya mosali-na-Mwana.
  4. Mosali oyo azali na kosakana ya mai libanda to na bapisini ezali na mozindo ya 24”, esengeli apesa makomi na baboti to babateli nyonso ya Bana mpona koyebisa bango ete maitre-nageur akozala wana
  5. Ata nwa Basali mibale oyo bazali na mwa mibu 18 esengeli bazala wana ntango nyonso soki Bana bazali kosakana na mai libanda.
- K. Bato bayebi konager te.** Esengeli koyeba polele Banani bayebi te konager lolenge endimami mpe esengeli Basali bayeba yango, bato ya Kolandela Libateli ya Mai mpe bamaitre-Nager bazala na bacertificat ya solo.

SEKTIO 16. BILEI MPE BISIKA YA KUKU

- A. Bilei mpe bamizgueul malam.** Esengeli ete bilei na bamizgueul epesami na Mosali ezala nutritif mpe ya bolamu. Esengeli Mosali apesa bilei nyonso (bilei ya ntongo, bilei ya midi mpe bilei ya mpokwa) mpe mizgueu mpe ezala na baproteins, baproducts laitiers, bambuma mpe bandunda, mai mpe bacereales.
1. Esengeli mai ya komela ezala wana mpona Bana nyonso.
  2. Esengeli bamizgueul mingi ya nutritif epesama na bana mpe na baproteins, baproducts laitiers, bambuma mpe bandunda, mai mpe bacereales.
  3. Miliki, mai, to mosusu ekoki kozala esika ya miliki esengeli epesama na Bana ntango nyonso ya bilei na bamizgueul.
  4. Monene ya bilei ya kopesa Bana esengeli ekokana na mibu mpe nzala ya Mwana.
  5. Basali bakoki kosenga Bana bameka bilei ya sika, kasi bakokite kopusa Mwana alia nini ye alingi te.
  6. Bilei ezanga banutritif lokola, bilei ya kokalinga, bilei ya baboutik esengeli epesama kaka ntango ya bafeti lokola mikolo ya vaccance to bafeti ya mbotama. Bana bakoki komela soda ntango nyonso balingi.
  7. Bakoki kopesa Bana kaka baonces 4 ti 6 ya 100% ya jis ezangi sukali mpona Bana baleki mibu ya basanza 12, kasi kaka mbala moko na mokolo.
  8. Esengeli kopesa Bana ngonga ya kolia bilei na bango, esengeli te kopusa bango basilisa bilei noki ngonga ya kolia to ya bamizgueul, mpe esengeli bazala ya kofanda ntano bazali kolia. Esengeli te kotika Bana basakana, batata tele to basalela baelektronik ntango ya kolia to ya mizgueul.
- B. Kosokola maboko.** Esengeli mikolo nyonso mpe Bana nyonso basokola maboko liboso ya kolambela to kolia bamizgueul to bilei.
- C. Ballergi.** Esengeli mikanda elakisi ballergi ya Bana ya bilei bakoki te kolia ezala ntango nyonso mpe esengeli basali nyonso oyo bakolamba bilia bamona yango mpe bazala na yango. Esengeli kolamba bilei na ebongiselo epesami mpona Bana nyonso bazali na ballergi to bakoki te kolia bilei misusu. Esengeli kotalela ebongiseli mpe kobongwana yango soki bamposa ya Mwana ekomi ndenge mosusu mpe esengeli kotalela yango mwa mbula nyonso.
- D. Mikumba ya Mosali**
1. Esengeli te Mosali to basali misusu oyo bazali kobela bazala bisika ya kolamba bilei. Basali oyo bazali na mpota ya polele bakoki te kosimba bilei.
  2. Bana bakoki kokota bisika bato bazali kolamba bilei kaka soki bazali na Mosali oyo azali kokengela bango mpe likama moko te ezali soki bazali na kati ya kuku.
  3. Esengeli Bana bazala esika bakoki komona bango mpe koyoka bango ngonga ya bilei mpe ya mizgueul.
  4. Bilei oyo bapesi Mwana moko bakoki te kopesa bilei yango na Mwana mosusu mpona alia.

E. Kobomba Bilei

1. Esengeli kobwaka bilei nyonso ekomi kontamier, ebebi, ekokisi mikolo na yango. Esengeli te kolia biloko evimbi, ekoti mopepe, to bilei ya manzanza ezali kosopana, esengeli nde kobwaka yango.
2. Esengeli kobatela bilei nyonso ekoki kobeba na temperature esengeli.
3. Esengeli bafrigerateur bazala na temperature oyo ekoki te koleka 40° Fahrenheit. Esengeli kozala na thermometre na kati ya refrigerateur ntango nyonso.
4. Bakongelateur bazala na temperature ekoki te koleka 0° Fahrenheit. Esengeli kozala na thermometre na kati ya kongelateur ntango nyonso. Esengeli kozala na thermometre na kati ya kongelateur ntango nyonso.
5. Bilei oyo bati na kati ya refrigerateur esengeli kotya yango lolenge moko ekoki kozwa mopepe malamumu. Esengeli kozipa bilei nyonso.
6. Karton/sakosi ya bilei ya midi to bilei mosusu oyo ewuti libanda esengeli Mosali atya yango na refrigerateur soki esengeli.

F. Kolamba Bilei

1. Esengeli kodecongele bilia na refrigerateur to kati ya mai ya malili. Bilei oyo basimbisaki moto na micro-onde esengeli kolia yango noki.
2. Esengeli kosokola bambuma mpe bandunda liboso ya kolia yango.
3. Bilei, soki basimbisi yango moto kaka soki batelela moto ezali malamumu mpona Bana mpe batye nini esengelami kati ya bilei.

G. Baekipema mpe balutu na bankanya

1. Esengeli kosokola bisika nyonso ya kolamba to ya kolia liboso ya kosalela yango.
2. Esengeli kosokola basani mpe biloko ya kolamba na lave-vaiselle ya elektronik to kosokola yango malamumu na mai ya moto mpe korincer na mai ya moto.
3. Biloko ya papye esengeli kosalela yango kaka mbala moko mpe kobwaka yango nsima ya kosalela yango.
4. Biloko ya kolambela to kolia na yango ya mbala moko esengeli kosalela yango kaka mbala moko.

H. Bisika ya kuku

1. Esengeli esika ya kuku ezala na mwinda malamumu, ezala na bopeto, mpe ezala na ordre ya malamumu.
2. Esengeli te kosalela bisika ya kolamba bilia mpona kosala makambo misusu soki bazali kolamba bilei to kobongisa masanga.
3. Esengeli bilei nyonso ya moto to biloko ya komela ezala mosika mpona Bana basimba yango te. Mosali oyo azali kosalela, kolamba bilei to komela masanga ya moto esengeli te amema Mwana.
4. Esengeli kozala na baevrier oyo ezali kotambola malamumu mpe ezali kopesa mai ya moto na ya malili na pression ya malamumu na bisika nyonso oyo bazali kolamba bilei to kobongisa masanga to

kosokola biloko ya kolamba. Badush ekoki te kosalema mpona kolamba bilei, kosokola milangi ya Bana bebe, to kosokola basani.

5. Bisika oyo ekoki kosimba bilei to masanga esengeli ezala bopeto, na biloko mingi te, mpe ezala malamumu.
6. Esengeli bisika ya kuku ezala na bopeto, ezala na banyama mike te, bapese te, mpe bakontaminatio misusu. Biloko nyonso ya kolamba, baekipema, mpe bilei esengeli ebombama esika ya bopeto, ya koyoma oyo ezali na banyama mike te, bapese te, mpe bakontaminatio misusu mpe esengeli kosimba yango lolenge moko ekoki te kozwa kontaminatio.
7. Esengeli refrigerator ezala bopeto, na ndenge ya malamumu, ezala na bamicrobe te to mai ya mbindo esopani wana.

SEKTIO 17. TRANSPORT

- A. Makoki ya chauffeur.** Esengeli ete moto nyonso oyo azali kokumba Bana oyo bazali na bobateli ya Mosali azala na licence ya komema motuka, bambula nyonso bapesa mikanda elakisi makoki Departema makoki mpona komona mikanda na ye na Biro ya Mituka mpona kotala soki azwaki baresultat ya malamumu ya Esosolami ya Biro ya Mituka, mpe akoma na mokanda ya Departema ya fomatio ya transport ya Bana liboso ya kokumba Bana mpe esengeli kosala yango bambula nyonso mibale.
1. Mbeba ekoki koyakela moto soki azali kokumba Bana oyo bazali na bobateli ya Mosali kasi ye azangi nini esengeli:
    - a. Kokumba motuka mabe ekoki kopusa kufa,
    - b. Koboya na makasi kosuka soki lapolice esengi motuka esuka,
    - c. Koboma moto ntango bazali na motuka wana,
  2. Bambemba oyo ekopekisa kokumba Bana mpe kozwa Bana na bobateli ya Mosali soki ata etumbu moko oyo esalemi kati na basanza motoba eleki
    - a. Kobuka mibeko ya OUI,
    - b. Kokumba motuka ntango moto azali na licence te to basukisi ye licence,
    - c. Kokumba motuka lolenge ekoki kotya bato na likama,
    - d. Koboya kosuka soki lapolice esengi motuka esuka,
    - e. Kokumba motuka na vitesse ezali kobuka mibeko
- B. Motango ya ndelo oyo motuka ekoki te koleka.** Motango ya bato oyo bamemi na kati ya motuka ekoki te koleka motango ya bakiti ezali na kati ya motuka, kasi ekoki koleka kaka na ngonga ya evakuatio ya mbalakata mpe kokende na esika mosusu nsima ya mbalakata
- C. Libateli kati na motuka.**
1. Mwana moko te akoki kozala kati na motuka soki Bondimi ya Moto ya mokolo epesami te.
  2. Esengeli Bana balata bacinture ya libateli soki bazali kofanda to bazala kati ya bakiti ya libateli ya Bana na bomoko na 29-A M.R.S. §2081.
  3. Mibeko ya mituka oyo ekomami awa likolo ezali te mpona mituka oyo ezali te na mpona mosala ya Mosali, lokola babis ya lekol, taxis, mpe/to babiro ya transport ya bato nyonso.
  4. Esengeli ete Bana oyo bazali na mibu 4 to nse mpe bazali kokumba bango na bis ya lekol bazala kati na bakiti ya libateli ya Bana na bomoko na 29-A M.R.S. §2081.
  5. Esengeli te komema mindoki ata na motuka oyo Bana bazali na kati.
- D. Kokende mobembo**
1. Esengeli Basali bazala na makoki ya koyeba makambo ya Bana ntango nyonso.
  2. Esengeli Basali bazala na makoki ya koyeba makambo ya Bana ntango nyonso bazali kokota mpe kobima na Bisika ya bobateli, esengeli kotanga motango ya bamitu ya bana ngonga nyonso ya mobembo.

SEKTIO 18. BOBATELI YA MWANA BEBE/MWANA MOKE

- A. Mibeko ya kobakisama mpona baprogram ezali na Bana bebe mpe Bana mike.** Lisusu na mibeko ezali, esengeli ete Mosali oyo azali na Bana ya mibu ya bamposo motoba ti basanza 36 alanda mpe mibeko ya sektio oyo.
- B. Kolendisa bamposa ya bokoli..** Bamposa ya bokoli ya Bana bebe mpe Bana mike esengeli kopusa yango na lolenge oyo:
1. Esengeli ete Mosali amona ete Bana bebe mpe Bana mike bazali na makambo ebele ya kosala mpona kokola malamuru na bisika nyonso esengeli, mpe elandana na bamposa ya bokoli ya Mwana.
  2. Esengeli Mwana nyonso akoka kolandela mpe kozala na ya ye moko nzela mpe bamposa ya kolala, kopema mpe kolamuka.
  3. Esengeli te Bana bebe mpe Bana mike bazala na biloko ya kosakana oyo bakoki komina mpe ekoki kokata bango mpema. Bilei oyo ekoki kokanga mpema mpona ezali monene to lolenge ezali ekoki kopusa kokanga mpema esengeli te kopesa yango na bana bebe to na bana mike;
  4. Esengeli kobalola Mwana nyonso ntango nyonso na bangonga 30 minutes, soki Mwana alamuki;
  5. Esengeli bazala na mabele kosakana kasi bazala bango moko te;
  6. Kosalela baekipema ya Bana lokola kasi esuki te na bagonflabe ya babebe, chandails ya babebe, to balancoire esengeli basalela yango kaka mpona baminute 30; mpe
- C. Koleisa**
1. Esengeli miliki ya mabele nyonso ezala na nkombo ya Mwana, mokolo, mpe ebongwama lokola esengeli na tablo awa na nse.

Esika ya Kobatela mpe Batemperature			
	Ya kosomba	Ya refrigerateur	Ya kongelateur
Lolenge ya Miliki ya Libele:	77°F (25°C) to koleka (temperature ya ndako)	40°F (4°C)	0°F (-18°C) to koleka
Miliki ya Libele Ebimi Sika na Libele	Ti 4 Heures	Ti Mikolo 4	Kati ya basanza 6 ezali malamuru mpe ti basanza 12 mpe endimami
Ya kodecongele, Oyo ezalaki na malili	1 - 2 Heures	Ti Mokolo 1 (24h)	Kozongisa TE miliki ya libele na kongelateur soki edekongele
Oyo etikali nsima ya komela Koleisa Mwana	Soki Mwana asilisi molangi te, pesa oyo etikali kati na 2 heures nsima ya kosilisa kolia ya liboso.		

2. Esengeli bapopototo elambelama na baproduits ya malamuru. Kolamba potopoto ya ndako ekoki kosalema te.
3. Esengeli kotya nkombo ya Mwana na potopoto to na miliki ya libele mpe mokolo na yango.
4. Leisa Mwana potopoto kati na bangonga 2 nsima ya kolamba yango mpe lisusu ngonga 1 nsima ya koleisa Mwana mbala liboso. Soki Mwana alei potopoto te kati na 2 heures, esengeli kotya yango noki na refrigerateur mpe kopesa ye yango kati na bangonga 24.
5. Ngonga ya kolia mpe ebele ya bilei esengeli ezala na bamposa ya Mwana.

6. Esengeli Basali basunga Bana oyo bakoki te kosimba milangi bango moko.
7. Bana oyo bakoki kosimba milangi bango moko esengeli bazala ya kofanda pene ya Mosali.
8. Soki esengeli kotya miliki ya mabele to potopoto mwa moto, esengeli kotya yango kati ya mai ya moto (ya kotoka te) kaka mpona mwa baminute mitano, nsima esengeli koningisa molangi malamumu mpe koteste temperature Esengeli te kotya bamiliki ya libele to potopoto na micro-onde mpona ezwa moto to na four.
9. Esengeli kiti ya kolia mpona Bana bebe mpe ya Bana mike ezala mpona Mwana atikala kokoya.
10. Basani to milangi ya kolia esengeli ezala oyo ekoki te kobonzana to kopanzana mpe esengeli etika kozala na bisphenol A (BPA).
11. Esengeli koyebisa baboti noki soki bapesi Mwana mosusu miliki ya libele oyo ezalaki mpona Mwana mosusu. Esengeli Mosali azala na makambo nyonso esengeli mpona kolandela mpe kosala batest.

D. Kolala/Kopema. Esengeli esika elanda mitindo ekomami na Sektio 14(L) ya mibeko oyo, mpe:

1. Esengeli kolalisa Bana na mokongo kati na basine, mbbeto to esika ya kosakana soki balingi kolala, kasi te soki moboti to monganga ya Mwana alobi esengeli te kosala yango. Esengeli makomi ya monganga ezala kati ya mikanda ya Mwana.
2. Esengeli Mwana bebe/Mwana moke nyonso akoka kolanda bangonga na ye moko ya kolala/kopema, kasi te soki makomi ya monganga elobi ndenge mosusu mpe esengeli ezala kati na mikanda ya Mwana
3. Esengeli kolongola babavette na bilamba oyo ezali na basinga to bakapush liboso ya kotya Mwana kati na mbeto na ye ya kolala.
4. Esengeli te kolatisa Bana bebe to Bana mike bamayo.
5. Esengeli komona mwana bangonga nyonso ya baminute 30 oyo ekoleka.
6. Esengeli kaka Mwana moko azala na kati ya mbeto ya kolala to na esika ya kosakana.

SEKTIO 19. BOBATELI YA MPOKWA

- A. Mibeko misusu mpona bobateli ya mpokwa.** Esengeli ete Mosali oyo azali koyamba Bana mpona bobateli ya Butu alanda mibeko epesami na sektio oyo, mpe na oyo elobelami na basektio misusu ya mibeko oyo..
- B. Bobateli ya Mwana na Mwana.** Esengeli Mosali asala makasi mpona kosala ete bobateli ya butu mpe kolamuka ekokana na Mwana na Mwana.
- C. }Bachambre ya kolala to kopema.**Esengeli Komisaire ya Incendie andima lolenge ya bachambre ya kolala.
1. Chambre oyo ezazli likolo ya nivo ya liboso ekoki kozala mpona kolala to kopema, soki chambre yango ezali na bisika mibale ya kobima, moko ezala nzela ya kokende libanda, oyo Bana bakoki kokoma nse noki.
  2. Soki esengeli Mwana moko akabola chambre na Mwana mosusu, esengeli Mosali azala na makomi ya ndingisa ya Baboti mpona Mwana nyonso oyo azali na bobateli, kasi etali ata te mibu na ye. Bana ya mibu ya kokende lekol esengeli bazala na bisika ya kolala ya basi mpe ya mibali mpe bisika ya kolata bilamba mpona basi mpe na ya mibali.
- D. Bambeto mpe bitandi mbeto.** Mosali oyo zali kopesa bobateli ya butu esengeli ezala na bambeto ya kolala mpona Mwana moke nyonso, ezala bambeto ya makasi mpe ya libateli na matela na coussin mpona Mwana nyonso.
1. Mbeto ya etage ya likolo esengeli ezala na banzete ya libateli
  2. Esengeli te kosalela bambeto ya mai mpona Bana nse ya mibu ya basanza 36.
  3. Esengeli kobongwana bitandi mbeto bamposo nyonso nsima ya kolala ya Mwana na Mwana, to ntango nyonso esengeli. Mwana moko te akoki kolala na mbeto ya kopola.
  4. Bambeto ya pene na pene esengeli ezala ata mwa mosika na bametele mibale.
  5. Bambeto ya Bana mike esengeli elandelama na mibeko ya Sektio 14.
  6. Litoko ekoki te kozala mpona kolala butu nyonso.
- E. Ekengelo ntango ya kolala.** Esengeli Bana oyo bazali kolala bazali esika oyo Mosali akoki koyoka bango, ekoki kosenga kozala na mashine ya koyoka mpe/to ya video.

SEKTIO 20. KOPUSA BOTOSI, KOTYA LISUSU APLIKATIO, MPE KOTELEMELA EKATELI

- A. Kopusa kolanda mibeko na bakonzi ya Departema.** Departema ekoki kosenga Mosali abongisa bobuki mibeko na lolenge, mpe na ngonga oyo Departema amoni ete ezali malamumu mpona kokokana na mibeto ya kobatela kolongono mpe libateli ya Bana.
1. Departema ekoki nde kopona kokotisa etumbu, ntango nyonso elingi, mpona kososola mobuki mibeko ndenge esengeli.
  2. Esengeli te lolenge ya kolanda nini esengeli elandama nzela moko na motango ya lokola ekomami na mibeko oyo.
  3. Departema ekoki kopona kolongola mibeko mosusu kati ya mibeko oyo, kasi te soki epesami to elobelami na Mibeko ya Leta.
    - a. Esengeli Motyeli mikanda akoma, maloba elobi ete, lolenge mosusu ya kosala ekokokana mpe ekozala bomoko na mibeko ya oyo balongoli.
    - b. Soki endimami, bolongoli wana ekosuka kaka na mibeko ya Licence.
    - c. Kopusa yango ekozala kaka soli ezali mpona bolamu ya mwa(ba)na oyo bazali kozwa lisungi
- B. Directed Plan of Action.** Departema ekoki kopesa Ebongiseli ya Nini Kosala mpona kokoma bomoko na mibeko oyo.
1. Ebongiseli ya Nini Kosala ekolobela makambo nini esengeli esalema mpona kozala bomoko na mibeko, mpe na ngonga nini esengeli kosala yango.
  2. Kozanga kokokana na mitindo epesami na Ebongiseli ya Nini Kosala ekoki kozala etumbu ya mbeba, ekoki mpe kopusa kobunga licence.
- C. Bosukisi.** Departema ekoki kosenga oyo esengeli:
1. Kosukisa kokotisa bankombo ti ntango Departema ekomona ete Mosali abongisa etumbu nyonso ezalaki.
  2. Kokitisa makoki ya Mosali ti ntango oyo Departema ekomona ete Mosali abongisi bitumbu nyonso oyo ezalaki.
- D. Licence ezali na mibeko misusu ya kolanda.** Departema ekoki kopesa licence ezali na mibeko misusu ya kolanda, na bomoko na 22 MRS §7802(1)(C). Liyebisi ya licence oyo ezali na mibeko misusu ya kolanda ekozala na Ebongiseli ya Nini Kosala.
- E. Kosukisa licence.** Departema ekoki kosukisa licence ntina ya makambo oyo:
1. Komisaire ya Departema akoki kosukisa Licence soki ntina ya litambwisi esengi yango mpe akopesa motindo mpona kokanda esika ya mosala soki bamoni ete, na oyo Departema amoni, ezali na makambo oyo ekotya noki kolongono mpe libateli ya Bana na likama.
  2. Motindo ya kokanga ekoki kozala ti mpona Mikolo zomi na bomoko na 22 M.R.S. §8301-A (5), soki elandela esengeli naino esalema to liboso ya kozwa motindo oyo esengi kosukisa mosala na mbalakata.

3. Departema ekoki kosenga kokanga ya mbalakata na bomoko na 4 M.R.S. §184 soki emonani ete, na oyo Departema emoni, ezali na makambo oyo ekotya noki kolongono mpe libateli ya Bana na likama.
- F. Kotinda na Bakonzi ya Biro ya Prokirere Monene.** Bakoki kotinda Mosali oyo azali na mbeba na Biro ya Prokirere Monene mpona etumbu oyo esengeli.
1. Departema ekoki kopesa bitumba na bomoko na 22 M.R.S. §§ 7702-A mpe 7702-B, to sektio mosusu esengeli na Bitatelo ya Mibeko ya Maine.
  2. Departema akoki kosenga kobongisa mbeba mpona kokokana na mibeko, na bomoko na 22 M.R.S. §8301-A (7).
- G. Koboya kopesa licence to licence ya sika.** Departema ekoki koboya kopesa licence to kopesa licence ya sika soki Mosali akoki te kozala bomoko na mibeko mpe mitindo epesami.
- H. Kobotela licence.** Departema ekoki kobotela licence ya mobimba to ya ndambo soki kobuka mibeko emonani ya kopusa to kondima makambo ya mabe esalema na litambwisi ya Moto ya Libota azali Mobateli ya Mwana to mpona kosala makambo oyo ezali mabe mpona bolamu ya Bana oyo bazli kozwa bobateli na Mosali na bomoko na 22 M.R.S. §7802(3)(D).
- I. Kobuya pendza.** Departema ekoki koboya kopesa Licence soki Mosali akoki te kozala bomoko na mitindo ya Licence.
- J. Lotomo ya koyeba kozanga makoki ya Mosali.** Moboti to Mobateli ya Mwana azali na loto nyonso ya koyeba lolenga mpe lisolo ya Licence ya program. Esengeli Mosali ayebisa Baboti mpe Babeteli na ngonga malamuni soki Departema epesi Mosali Etumbu, mpe kasi esuki te na, kopesa ya Ebongiseli ya Nini Kosala, kopesa licence ezali na mibeko ya kolanda, koboya kopesa licenve, kotya ye etumbu ya mbongo ya kofuta, to bosukisi to bopekisi misusu
- K. Kontra ya bondimi.** Departema ekoki kopesa Kontra ya Bondimi liboso ya kotya lisusu etumbu. Soki bakoki te kolanda mitindo ya Kontra ya Bondimi, Departema ekoki kopesa bitumbu kati ya licence wana.
- L. Bosukisi ya makoki ya kokotisa aplikatio nsima ya kopima to kosusika licence.** Ngonga oyo ezali ntina mpona aplikatio mosusu nsima ya kopima to kosukisa licence.
1. Ntango baboyi kopesa to balongoli licence, Motyeli mikanda to Mosali akoki lisusu te kokotisa mikanda mpona licence ya mbula moko wuta mokolo oyo bapimaki to balongolaki licence kaka soki naino atelemelaki te ekateli oyo epesamaki, soki atelemelaki yango, esengeli nde ezala na mokolo ya ekateli ya nsuka ya komisaire to mokolo mitindo ya esosolami ya tribinal epesi, yango ekozala na mikolo ya lobi.
  2. Soki baboyi kopesa to balongoli licence, Motyeli mikanda to Mosali akoki lisusu te kokotisa mikanda mpona licence ya mbula moko wuta mokolo oyo bapimaki to balongolaki licence kaka soki naino atelemelaki te ekateli oyo epesamaki, soki atelemelaki yango, esengeli nde ezala na mokolo ya ekateli ya nsuka ya komisaire to mokolo mitindo ya esosolami ya tribinal epesi, yango ekozala na mikolo ya lobi.
  3. Soki bapimi licence to basukisi licence mbala misato, Motyeli mikanda to Mosali akoki kozwa licence mosusu te mpona bobateli ya Bana.

- M. Aplikatio mosusu mpona licence ya mobimba.** Departema ekososola aplikatio mosusu mpona licence ya mobimba nsima ya makambo oyo, soki Departema emoni ete makambo ya mabe bamonaki mpe balobaki esengeli kobongisa babongwani yango:
1. Kopesa to kosukisa licence ezali na mibeko misusu ya kolanda;
  2. Kobongisa to kobomgwana ya licence;
  3. Koboya to kopesa licence ya mobimba;
  4. Kobotela to kosukisa licence ya mobimba; to
  5. Koboya kopesa licence ya mwa ngonga moke.
- N. Licence mobimba nsima ya kobongisa mabe ezalaki.** Departema ekoki kososola aplikatio mpona licence ya mobimba kaka soki babongisi makambo mabe oyo Departema emonaki.
- O. Lotomo ya kotelemela ekateli.** Mosali akoki kotelemela kaka ekateli oyo ezwami na Departema soki ekateli yango ebuki mibeko, to mitindo ya nini kosala to kolanda.
1. Esengeli Mosali asenga Boyoki ya Administratio na bomoko na mibeko oyo epesami na ekateli Departema azwi oyo esengeli kotelemela yango.
    - a. Kosenga koyoka esengeli elobela polele likambo nini bazali kotelemela.
    - b. Esengeli kosenga koyoka kati na Mikolo 30 ya kozwa liyebisi ya ekateli likambo oyo esengeli kotelemela.
    - c. Makambo oyo ekokani mpona kotelemela yango:
      - i. Kopesa Licence ezali na mibeko misusu ya kolanda
      - ii. Kobongisa to kombongwana Licence, mpe kokitisa Makoki na Licence to kosukisa kotya lisusu bankombo, soki Departema asengi yango;
      - iii. Koboya kopesa Licence ezali na mibeko misusu ya kolanda;
      - iv. Koboya kopesa Licence ya mobimba ya sika; to
      - v. Koboya kolongola mibeko misusu basengi kolongola.
    - d. Makambo nyonso ya kotelemela ekotikala na Departema ti bakozwa ekateli, kasi te soki basukisi licence kati na Sektio 20(F)(1) to (2).
  2. Koyoka ekozala lolenge ya Mibeko ya Administratio ya Departema ya Boyoi na 10-144 C.M.R. Ch. 1.
  3. Moto oyo asepeteli te akoki mpe kotelemela ekateli na Tribinal ya Monene.

MIBEKO LISOLO

MOKOLO YA KOBANDA:

Juillet 1, 1998 – lokola “Mibeko ya Bobateli na Ndako”

EBONGISAMI:

Aout 1, 2006 – mikanda ya 2006-228 lokola “Mibeko ya Moto ya Libota azali Mobateli ya Mwana”

Juin 1, 2007 – mikanda ya 2007-191 (motindo ya monene ya MBALAKATA)

Aout 14, 2007 - mikanda 2007-331 (motindo ya monene ya MBALAKATA)

Juin 1, 2008 - mikanda 2008-235 (ebongiseli ya misala ya MBALAKATA yantango nyonso 2007 c. 199)

Aout 27, 2008 - mikanda 2008-383 (Ebongiseli ya misala ya ntango nyonso 2007 c. 199)

Juillet 1, 2009 - mikanda 2009-207 (ya nsuka, mitindo ya minene)

KOLONGOLA MPE KOBAKISA:

Septembre 20, 2017 – mikanda 2017-148 lokola 10-144 CMR Ch. 33, Mibeko ya Moto ya Libota azali Mobateli ya Mwana, ekomi esika ya 10-148 CMR Ch. 33, Mibeko ya Makambo ya Certificat mpona Moto ya Libota azali Mobateli ya Mwana (motindo ya monene ya MBALAKATA mpe ya misala ya ntango nyonso)

EBONGISAMI:

Juillet 5, 2018 – mikanda 2018-105 (Maloba ya nsuka, mitindo ya monene)

KOLONGOLA MPE KOBAKISA:

Mai 27, 2021 – mikanda 2021-112 lokola 10-148 CMR Ch. 33, Kozwa Licence ya Moto ya Libota azali Mobateli ya Mwana (motindo ya monene ya MBALAKATA)

EBONGISAMI:

Mai 27, 2022 – mikanda 2022-069

LIYEBISI YA MITINGO YA MONENE NA ETENI YA MIBEKO OYO

Mibeko ya Maine emoneli biteni ya mibeko oyo lokola mitindo ya monene, kati ya 22 M.R.S. §§ 8302-A(2)(G) -(J) mpe 8303-A (1). Basektio misusu emonani lokola makambo esengeli kosala na mosala, kati ya 22 M.R.S. §§ 7702-B, 7703, 7802, 8301-A mpe 8302-A (2) (A)-(F).